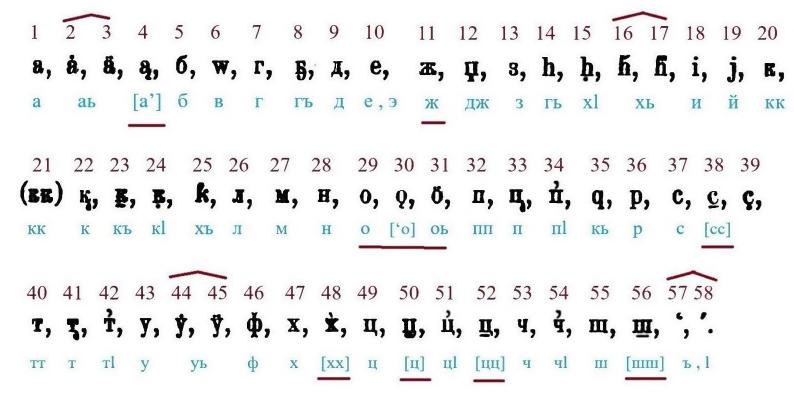
- 1. Сборник агульских слов
- 2. русско-агульский словарь
- 3. Сравнение нескольких агульских слов с (Табасаранский Кюринский Рутульский Цахурский Джекский Будухский Хиналугский Удинский Арчинский)

4. Числительное и даг языки

(Андийский Аварский Лакский Арчинский Кюринский Удинский Табасаранский) (из книги Дирр А. Арчинский язык)

РУС

АБВГДЕЖЗИКЛМНОП РСТУ Ф ХЦЧШЩЪЭЮЯ

Сборникъ агульскихъ словъ.

При пользовании нашимъ сборнивомъ агульскихъ словъ необходимо имъть въ виду слъдующее:

- 1) При существительных стоить въ свобвахъ родительный ед. числа и именительный множ. числа.
- 2) Глаголы (если не всв, то большинство) спрягаются въ главныхъ формахъ, а именно: двепричасти настоящаго (Д. Н.), двепричасти прошедшаго (Д. П.), повелительномъ (П.); въ свобкахъ запретительное (отриц. повелительное) и причастия 1-ое и 2-ое (Пр.).
- 3) Слова иностраннаго происхождения отмъчены звъздочкою *.
- 4) Знавъ † передъ словомъ означаетъ, что оно сравнивается со словами того же самаго вначения другихъ язывовъ вюринской группы, а именно: табассаранскаго (Т.), вюринскаго (К.), рутульскаго (Р.), цахурскаго (Ц.), будухскаго (Б.), джевскаго (Д), хиналугскаго (Х.), удинскаго (У) и арчинскаго (А.) язывовъ.

8.

а есть, существуетъ: ћер awa? адаwа вода есть ли? Нѣтъ. (См. § 7. С. 28, № 16).

†абаш (абашан, абашар) тетя (сестра шатери и отца).

†амандул (амандулін, амандулар) лобъ.

†аманцеј (аманци, аманцејар) лягушва.

амчwас: Д. Н. амчwарі, ВД. П. амчуна, ¡П. амч(w) [амаw-ч(w)а], Пр. амчwаф, амч(w)уф уходить: зун амчунај

хала ас я вышель изъ дому; те амчмаріа онъ выходить; — разрушать: та амчуна зе халан цал онъ разрушиль ствну моего дома; — бороться, сражаться (съ: фарі): hatiфарі амчмас hasyp wapia онъ готовится бороться съ нимъ.

arwap aqac cm. arwac.

- †агwас: Д. Н. аргwарі, Д. П. агуна, П. агw (маргwа), Пр. аргwаф, агуф видёть: тіс аргwарај онъ видитъ; смотрёть: деже, ме нандејшін агw сворее смотри, гдё онъ! агwар адас показывать.
- ав (авін, авар) ляжка.
- *ақа (ақајін, ақашур) ховяннъ; владътель: жалан ховяннъ дома, нецбарін ховяннъ слуги.
- †*agsyp 1000; кыл 1000 червонцевъ.
- авул (авулін, авулар) агулець; агульсвій: чал, авуларін чал агульсвій язывь; авуліну (авулінуман, авулар) агулець; авул бір агульва.
- адар (адаран, адарар) дядя (братъ матери и отца).
- *аждаћа чудовище (свазочное существо).
- аh (аhун, аhар) вздохъ; са ah аттарбас (см. аттарбас) вздохнуть.
- ана, —ф, —ттар большой; жал большой домъ, жал анаф е домъ—большой; анадар дёдъ, анабам бабушка. (Ср. надар, набам).
- ајар (ајарін, ајарар) пастбище, вимнее пастбище.
- *ајвур (ајвурін, ајвурар) жеребецъ.
- Акуша Авуша; акушашу**ј** (акушашу**w**ан, акушаар) авушинецъ.
- ал есть (на). (См. § 7. С. 28. № 16).
- алаwас: Д. Н. алаwарі, Д. П. алаушуна, П. алајах, алап.аw (алмаwа), Пр. алаwареф, алаушуф спускаться: деже алејах сворве спустись! гурзеларілас алајах спустись съ лестницы!

аладі wac тануть викаь.

аладас: Д. Н. алардарі, Д. П. аладуна, П. алад (алмарда), Пр. алардаф, аладуф: брить (голову): віл алад брей (мий) голову!—завривать, запереть: рад алад заврой дверь.

аларнае ударять, са мурк — ударить разъ ногою.

аларбас: Д. Н. аларбарі, Д. П. аларбува, П. аларб (алмарба), Пр. аларбаф, аларбуф падать (сверху): зун фајманділас аларбунај и упаль съ лошади.

аларцас різать, отрізывать.

алаттакас отръзывать.

алаттібас отрівнивать.

алатас пускать, нести внизъ; бізаржал — см. бізаржал.

- алдамас: Д. Н. алдамарі, Д. П. алдушуна, П. алдашам, алдајах, Пр. алдамареф, алдушуф подниматься: зун халадал алдушунај я поднялся на врышу, халадал алдашам поднимись на врышу.
- *(?)алдадаркас падать въ обморовъ, потерять сознание; падать: ве hajван haчарhуна алдадаркуні моя лошадь, спотвнувшись, упала.
- алдучас подниматься: халадал алдуч поднимись на врышу, лівы на врышу; са віліл алдучуф е они поднялись на холиъ.
- алдарқас возвращаться: хам алдарқуна, хала аріна возвратившись назадъ, онъ прибыль домой.
- алејшас: Д. Н. алејшарі, Д. П. алејшіна, С. алејшішін, Ж. алејшірај, П. алејш (алмајша), Пр. алејшаф, алејшіф спускаться: фајжанділас алејш слёзь съ лошади! дагарі'ас алејш спустись съ овна!
- *алрад (алрадін, алрадар) воскресенье.
- алібас: Д. Н. алібарі, Д. ІІ. алібуна, ІІ. аліб (алміба), Пр. алібаф, алібуф власть на; курар (цурар) алібас осёдлать: зун алібуні цурар һајwанділ я осёдлаль лошады

- натравлять: зун алібуні зе тазі цејранділ я натравиль свою собаку на джейрана; пускать вскачь: алібуна учін һајwан онь пустиль вскачь свою лошадь.
- аліqwас: Д. Н. алірqwарі, Д. П. аліqуна, П. аліqw (алмірqwa), Пр. алірqwaф, аліqуф садиться на: hajwaнділ аліqw садись на лошадь! 5waнділ аліqw садись на (этотъ) камень.
- алічає подниматься, восходить: алічі (аліче) рак восходящее солице.
- *Аллаһ (Аллаһды) Богъ, Аллахъ.
- *алмас алмазъ.
- алурцас ходить вокругъ чего-нибудь, обходить: халан алурцуна вокругъ дома.
- алчакас: Д. Н. алчаркарі, Д. П. алчакуна, П. алчак (алчмарка) заврывать: алчак шірқан завройся одбяломъ; нападать: мунасара адуна, wартал алчакунај окруживъ его. они напали (на него).
- алчарбас: Д. Н. алчарбарі, Д. П. алчарбуна, П. алчарб (алчарба), Пр. алчарбаф (беф), алчарбуф насыцать, наливать: алчарб hap равіл насыць мужи въ супъ; встрічать: міс алчарбуфе са еремі ему встрітился человіть.
- алчішас: Д. Н. алчішарі, Д. П. алчішуна, С. алчішін, Ж. алчішірај, П. алчіш (алчыша), Пр. алчішаф, алчішіф схватить: хуј алчішінај собави сцінились; нападать: вушум алчішінај душманділ войско напало на врага.
- *аманат (аманатін, аманатар) залогь; Алландіс аманат бурај сохрани тебя Вогъ!
- амбарча (амбарчи, амбарчаwyp) 1) пряжки на грудномъ уборъ женщинъ.
- ами (амшуран, амшар) другія жёны мужа; ве амш е это моя амшъ, т. е. это другая жена моего мужа.

¹⁾ Лакское слово.

- адас, адас: Д. Н. ардарі, Д. П. адуна, П. ада(н), адамај (марда), Пр. ардаф, адуф делать: we ліхун ада мун сделай свою работу! кані фідасе потомъ, что будемъ делать? фідас зачемъ? (см. фі); описываетъ также принудительные глаголы: ухас адас напоить; бурвар адас поставить; ардаф мастеръ (см. іф).
- ар (средина): халарін арајі(*) между домами; ідwен чwе арајі садись между нами.
- *арба (арба ін, арба ар) среда (день).
- арес: Д. Н. wąрі, Д. П. аріна, С. арішін, Ж. арірај, П. шам (мама), Пр. wąјреф, ареф приходить: віс хамар адас шамај мив извъстіе сдълать приходите приходите освъдомить меня! чін аресе багай ме бугу мы придемъ завтра въ тебъ; фіш аріна е (арене) вто пришель? (прівхаль); са інсанра аріндама нивто не пришель (прівхаль).

Арзурум Эрверумъ.

арбас см. арбас.

†арс (арсуран) серебро; арсуран серебряный.

*артус больше; артус Буз побъждать, брать верхъ.

арутај (арутін, арутајар) творогъ.

архw (архун, архар) жидвій валь при разстройств'я желудва. арчмас: Д. Н. арчмарі, Д. П. арчмуна, П. арчм (амарчма),

Пр. арчwаф, арчwуф разрушаться, уничтожаться: зе жалан цал арч(w)уні стёна моего дома разрушилась.

*аршум аршинъ.

астар (астарін, астарар) подвладва.

атwąс: Д. Н. атwąрі, Д. П. ат(т)ушуна, С. ат(т)ушушін, Ж. ат(т)ушурај, П. атјах, атшам (атмама), Пр. атwąреф, атушуф выходить: атјах хада ас выходи изъ дому.

атқакас: Д. Н. атқаркарі, Д. П. атқакуна, П. атқак (атқамарка) рости: ті'ан іса атқакунај деже въ этомъ году хлебъ своро высвочиль, вырось; зе хіліл атқакунај барбурар на моей рукъ выскочили прыщики; ліцар атқакунај осна выскочила.

атвучас выходить: зе шінікмін а сілем атвучунај у моего ребенка вышли два зуба у моего ребенка проръзались два зуба.

аттарбас: Д. Н. аттарбарі, Д. П. аттарбуна, Ц. аттарб (атмарта) выпадать: зе сілем аттарбунај у меня зубъ выпалъ; аh— вздохнуть: са аh аттарбунај онъ выпустилъ одинъ вздохъ, вздохнулъ разъ.

аттатас: Д. Н. аттартарі, Д. П. аттатуна, П. аттат (атмарта), Пр. аттартаф, аттатуф отвязать, отпускать, развязать: зе hajwaн аттат отвяжи мою лошадь; хwapцін аттат развяжи хурджинь!

аттімас: Д. Н. аттімарі, Д. П. аттімуна, П. аттім (атміwa), Пр. аттімаф, аттімуф вынимать: зе теме аттім хwарцінарі'ас вынь мои вещи изъ хурджина!

атас: Д. Н. артарі, Д. П. атуна, П. атя (амарта), Пр. артаф, атуф оставлять: цемата, ата не трогай, оставь! хала ас атдартарі изъ дому (его) не пуская; туфанг атас стралять.

атхас: Д. Н. атхарі, Д. П. атфоушуна 1), С. атфоушушін, Ж. атфоушурај, П. атфајах, атфашам (атмаха), Пр. атхараф, атфоушуф нести, уносить: атфашам зе туфанг хала ас унеси мое ружье изъ дому = атфајах зе туфанг хала ас 2).

атас: Д. Н. артарі, Д. П. атуна, П. ат (марта), Пр. артаф, атуф різать: даллақі атунај зе касу цырюльникъ порізаль мий лицо; зіс ат са аршум отріжь мий одинь аршинъ; кур атас різать дерево.

Аффан Афганистанъ.

¹⁾ атфамшуна, атфаушуна.

³) Первое, когда тотъ, кто говоритъ, находится виѣ дома; второе, 'когда онъ самъ дома.

акас: Д. Н. аркарі, Д. П. акуна, П. ак (амарка), Пр. аркаф, акуф лечь спаты maw зе бугу, ак иди во мић, лягъ (спи со мною)! аркарај онъ ложится спать; те акунаа онъ легъ, спитъ. (Ср. акун).

Ахті Ахты; ахтішуј (ахтішуман, ахтішуһар) ахтинецъ.

*axта (ахтаін, ахтаwур) выхолощенный, меринъ.

ахун (ахунін, ахунар) тюфякъ. (Ср. ахас). *ахча леньги.

ацас наполнять; туфанг - заряжать ружье.

- ацу, ф, ттар полный; ацу істіван полный ставанъ; ацу was полная луна; ацу еремі сытый человъвъ; полненьвій человъвъ.
- ачамас: Д. Н. ачамарі, Д. П. ачушуна, С. ачушушін, Ж. ачушурај, П. ачајах, ачашам (ачамама), Пр. ачамареф, ачушуф входить: зун хала ачамасе я пойду въ домъ; те кацујіас ачушунај онъ вошелъ черезъ ворота; ге улула ... ачамастама (это) не влъзетъ въ эту дыру.
- ачарфас: Д. Н. ачарфарі, Д. II. ачарфуна, II. ачарф (ачмарфа), Пр. ачарфаф, ачарфуф: ханцал ачарфунај за онъ пустилъ винжалъ въ меня — вольнулъ меня винжаломъ; вур ачарфас сунуть палву (во что-нибудь); хурд ачарфунај за онъ меня толвнулъ кулавомъ.
- ачатас: Д. Н. ачартарі, Д. П. ачатуна, П. ачат (ачмата), Пр. ачартаф, ачатуф пускать: ачат hawap мійі пусти (гони) барановъ въ овчарню! wyн ачатастаwа они тебя туда не впустять.

ачејрас входить.

*ашбабчі (ашбабчін, ашбабчішур) поваръ.

å.

Арда́wев Кубачи; арда́wевшуј (арда́wевшуwан, арда́wевар) кубачинецъ.

¹⁾ Hepsoe: komm herein! stopoe: geh hinein!

*ашын овдовылый; ашын баж мать-вдова; ашын шуј вдовецъ; ашын бір вдова.

ą.

агwал въ — hac жалвть: те еремі агwал hyна (ему) стало жаль этого человва.

*авдем бёлый дэвъ (въ сказкѣ).

адарқас: Д. Н. адарқарі, Д. П. адарқуна, П. адарқ (адмарқа), Пр. адарқаф, адарқуф мёшать (жидвость): адарқ we чај мёшай свой чай (ті адарқаріа онъ мёшаетъ).

адул, —ф, —тар слабый; мягкій.

†ал (алін, алар) лёто; алана лётомъ.

ами (амкен) потъ.

ан (анан, анін, анар) внутренность, середина.

†ар (аралан, арар) заяцъ.

ардевен (ардевендін, ардевенар) подушва.

арбас: Д. Н. арбарі, Д. П. арбуна, П. арб (амарба), Пр. архаф, архуф попадать: те арбунај цевінја смъ попалъ на свадьбу; гаш арбуна бефе Дагостанді былъ въ голодный годъ въ Дагестанъ; нападать (на врага, напр.). арупас ходить вругомъ; обходить.

*(?)арч (арчан, арчар) охота (Jagd); арча wac итти на охоту; арчабан (арчабандін, арчабанар) охотинкъ.

б.

†баж (бажан, бажар) мать.

багаh завтра; багаhмірі утромъ: вун аресе we бугу багаhмірі я приду въ тебъ утромъ.

багw (багун, багwар) сторона; qiбла— югъ (см. qiбла); рад фатруча— востовъ; рад фуча— западъ.

†багніш (багнішін, багнішар) медвёдь.

багур, — ф. — тар сумасшедшій (глупый?); багур (багурін, багурар) дуравъ.

*бақ (бақдін, бақлар) садъ.

*базар базаръ.

базбаз (базбазін, базбазар) гребешокъ пітуха; красные на шей куриныхъ породъ.

*бајдав (бајдавін, бајдавар) знамя.

бакбану (бакбану(j)ін, бакбануwур) 1) головной платокъ съ длиннымъ хвостомъ.

δακαγκ²) (δακαγκιμ, δακαγκαρ) Streithammer (?)

балалді для, въ пользу, ради: we балалді ушунаа для тебя, ради тебя онъ пришелъ (см. § 3).

балам (баламін, баламар) скала: са кабан — одна большая скала.

баллај (балли, баллајар) песия; — адас, — јарђас петь.

*банд (бандун, бандар), кольца на ружьв, пуговицы на поясв, и т. под.

барһам (барһамін, барһамар) рубаха, рубашка.

*барцалла(h) спасибо; — wac спасибо тебъ!

*?бармақ (бармақін, бармақар) папаха.

Бардун Вуркунъ; бардуншуј, бардуншуwан, бардунар вуркунецъ.

батар, — ф, — тар красивый: батар hiр красивая женщина; — даwаф некрасивый.

*бахіл, —ф, — тар скупой.

†бач ладонь (руви).

ба ас: Д. Н. бар арі, Д. ІІ. ба уна, ІІ. ба (мабар а), Пр. бар аф (ба уф) молчать: ба молчать! зун гіс цунај ба я его заставиль молчать (те ба аріа онъ молчить).

ба (ба алан, ба ар) чулокъ.

*бег (беглар) бегъ.

берхал (берхалін, берхалар) воверъ (разныхъ сортовъ).

¹⁾ Лакское слово.

²) Туземцы плохо знають значение словь, означающихь вышедшее изъ употребления оружие.

*бізар скучно: бізар wарајwа wyн міса скучаешь ли ты здісь? бізарwал (бізарwалдін, бізарwалар) мученіе, ску-ка: зе бізарwал адажа я не скучаю; — алатас отды-кать.

†бізі (бізін, бізімур) сосовъ, женская грудь.

бінам въ: бінам бас проходить (о времени): jepi ic бінам бунај 7 льтъ прошло.

бицеј (бици, біцејар) кукла.

†біці, —ф, —ттар маленькій; —хал маленькій домъ; —гада младшій сынъ; — бір вторая жена (не главная).

†біш (бішуран, бішар) влагалище; половые органы женщины. бішів (бішівін, бішівар) ласточка.

бовуран, —ф, —тар жаждующій (durstig).

бугу(*) въ, оволо: haмурін бугу въ нимъ; бугулін, бугулім оволо, въ оврестностяхъ; те шаһурдін бугулін оволо этого города. (См. § 3).

будур (будурін, будурар) чугунъ.

бузма 1) (бузмајін, бузма шур) верхнее платье женщинъ.

бућу (бућун, бућужур) сова.

*бујурув привазъ; — адас приказывать.

†будац (будацан, будацар) свинья.

*Рбуран (буранін, буранар) сильный морозъ.

*(?)буре, —ф, —ттар блондинъ.

*бурж (буржан, буржар) долгь: зал ал we бурж на мив есть твой долгь — я тебв должень.

*бурунз (бурунзін) рисъ.

*бусурман (бусурманар) мусульманинъ, магометанинъ.

†бут (бутуран, бутар) мужской членъ.

Бухарі Бухара.

W.

waw (wawyh, wawap) крикъ; — aqac кричать: са — аqунаа

¹⁾ Лакское слово.

онъ крикнулъ; waw ес кричать, крикнуть: са waw inaj

† was (wasaлан, wasypan, wasap) мёсяцъ: са was одинъ мёсяцъ, са wasалан рек одномёсячный путь; луна: ацу—полнан луна.

*жалџав (жалџавін, жалџавар) бешметъ.

† wар (wарwурун, wарwар) пчела; wарwун кур извёстное дерево хвойной породы.

wарт (wартан, wартар) верхняя часть; wартал вверхъ, наверхъ, варталас сверху, внизъ.

wарх въ: wархал далеко; wархалас изъ далека.

†wapш 100; 'a wapш 200; hібу wapш 300.

waxmer (waxmerin, waxmerap) подштаниями.

wa" нѣтъ.

*waдa (waдajiн, waдawyp) время; те waдa тогда: те waдa чін цасе тогда мы сважемъ (тебѣ); те waдeji(`) тогда, въ этотъ моментъ, въ это время; пора: haл waдa е wac темерь пора итти.

wac: Д. Н. wapi, Д. П. ушуна, С. ушушін, Ж. ушурај, П. јах (маwa), Пр. wapeф, ушуф ходить, итти: чун мус wapej когда вы идете? јах хала иди домой! чін Шір-wahді wapej мы идемъ въ Ширванъ; учін ханжал қушуна, ушунај взявъ свой кинжалъ, онъ ушелъ.

†we твой, см. wyн.

weph (wephan, wephap) поле, пахотное мъсто.

тwец (wецунан, wецар) быкъ.

*wipgan (wipganin, wipganap) одвяло.

wiчiл ус¹) (wiчiл усун, мн. wiчiл усру, род. wiчiл усуларін) серьги.

† wyн ты (Р. we, Д. waw, Сопр. wakapi н т. д.) (см. § 5. 1); we твой: we жал, we жалар твой домъ, твои дома; weф

¹⁾ Ланское слово; буквально: уха сапоть; усру-ланск. множ. ч.

твой мн. wettap (отдъльно): ме хал weф е этотъ домътвой. (См. § 5. 3).

r.

*га**w**hap (га**w**hapiн, га**w**hapap) въ: ули— врачовъ.

†гада (гадан, гадамур) сынъ; гадан — внукъ; гадан руш внучка; гадан бір невестка.

гадгад (гадгадін, гадгадар) влопъ.

*rah (гануни, ганар) срокъ, время: са чуд ганді нѣкоторое время, немного.

гаћа тотъ внизу; вотъ внизу!

галеги (галегизн, галегиар) влючъ.

галуш (галушін, галушар) влей, влейстеръ.

*гаміш (гамішін, гамішар) буйводъ.

*ганеw (ганеwiн, ганеwар) конопля; ганеwiн чам масло (изъ конопли).

†*гардан (гардандін, гарданар) mes.

гаш (гашін, гашар) голодъ; гашін, —ф. — тар голодный.

гwад (гwадалан, гwадар) колышекъ; пробка (?)

гмар (гмаралан, гмарар) вувшинь (большой).

гжарц зубъ, бубенецъ(?) Ср. 'ај.

ге ми. гур этотъ (внизу), гін, гінф его (мъстоим. прит.), гурін, гурінф ихъ; hare == re (см. § 5. 2).

Гекун Бурвиханъ.

гелан разъ; са..., 'а... разъ, два раза (см. § 6. 3).

rie cm. re.

гірген, —ф, —таф круглый; — устул круглый столъ.

гіса(') см. слідующее.

гасаді(') туда, тамь (внизу).

*гітан (гітанін, гітанар) кошка.

гіч туда (виизъ).

Губдан Шуринскій округа, Губденъ.

гумар (гумарін, гумарар) высовіе войлочные сапоги.

гудгудај (гудгудін, гудгудајар) бараны ядра.

гуж, гуц (гужанін, гужар) сила; ті қушунај замас ханжал гужалінді онъ насильно вырваль у меня винжаль; гуж аје-ф сильный; гуж бас быть усталымъ, утомляться: пара гуж бунај зіс ліханді я утомился отъ работы.

гулас терять, -ся, пропадать.

гунгумі (гунгумін, гунгумар) рукомойникъ.

†гуні (гунін, гунішур) хлібь (печеный).

гур см. ге.

гурзел (гурзелар) лъстница.

гурін см. ге.

гуч (гучан, гучар) боявнь, страхъ; — ћас бояться.

*гўл (гўлун, гўлар) серебряное или золотое украшеніе въ формв цвытка, которое женщины носять на груди.

Ŗ.

вад (вадалан, вадар) молотовъ. †разе, —ф. —ттар зеленый.

ваћадіwас: Д. Н. гаћадіwарі, Д. П. ваћадіwуна, П. ваћадіw (Баћиадіw), Пр. ваћадіwаф, ваћадіwуф поднимать: ваwac wajдawa ме вwан ваћадіwас отъ меня не есть поднимать этотъ камень—я не могу поднять этотъ камень; ті кы ваћадіwунаа онъ поднять голову;—под-

* даіб (да'іб) бас: пропадать, потеряться: руш јаа 'ўшірі даіб бунај дёвочка въ эту ночь пропала (не знаемъ, гдё она).

бирать: караты зе бармак подбери мою папаху.

† қарақіл (қарақілдін, қарақилар) яйцо.

† вман (вмандін, вманар) камень: фаттмійа ле вманар не бросай (этихъ камней).

қіқ**жа**с зажигать.

вувас: Д. Н. вурварі, Д. П. вувуна, П. вуве(н) (мавурва), Пр. вурваф, вувуф вставать, подниматься: вуве — лекул

вузе встань! ожидать: haле apectihan вузе подожди, пока онъ не придетъ! вурзар aqac ставить, приказывать стоять: зун аресті са чуд ганді вурзар aqa пока и не приду, удержи (заставь стоять) (его) немножко! выдержать: міжас вузас бундажа отъ этого стоять не было — онъ не могъ выдержать этого.

вурджас: Д. Н. вурджарі, Д. П. вурдуна, П. вурд (вамурда), Пр. вурд(w)аф, вурдуф разговаривать: вун гіфарі јархірі вурдуні я долго разговаривать съ нимъ; говорить: hapajwa вурджас авул чалалді умъешь ли ты говорить по-агульски?

вутас: Д. Н. вуртарі, Д. П. вутуна, П. вуте(н) (вамурта), Пр. вуртаф, вутуф ставить: туфанг вуте(н) мурту поставь ружье въ уголь! вутас адас заставить стоять: зун вутас адуні зе ваш я поставиль (вертикально) свою палку.

Бушас: Д. Н. Буршарі, Д. П. Бушуна, П. Буше(н) (мақурша), Пр. Буршаф, бушуф брать, купить: Рустамажас хамар бушегwа возьми-ка изв'естіе у Рустама — спроси-ка Рустама! те бушуні ме hajwah замас онъ купиль эту лошадь у меня; учін ханцал бушуна, ушунај взявъсвой кинжалъ, онъ ушелъ.

Д.

даwа нѣтъ.

Давостан Дагестан.

дакас открывать, отпереть: ракк дак открой дверь.

дальас: Д. Н. дальарі, Д. П. дальуна, П. дальај (дамальаwaj, мадальаwaj) расходиться: дішандін хаш дальунај после дивана (совета) разошлись; јузбаші бујрув адунај дальас старшина велель разойтись.

далдам (далдамдін, далдамар) барабанъ. †дар (даран, дарар) отецъ.

- †дар (даралан, дарар) дерево, лёсъ (Holz и Wald): ушуфе дара онъ пошелъ въ лёсъ.
- *дарман (дарманін, дарманар) лікарство.
- дафт (дафтун, дафтар) бубенъ.
- *дафтар (дафтарін, "дафтарар) кишта.
- *да'wi (да'wін, да'wіwур) споръ, война: ме Бібударін да'wi бунај споръ возникъ между ними тремя.
- †дагі (дагін, дагі**мур)** осель.
- *даллақ (даллақін) цырюльникъ.
- *деw (деwаін, деwдін, деwар) дэвъ.
- *деwа (деwајін, деwаwур) верблюдъ.
- дегі (дегін, дегімур) стогъ хайба изъ четырехъ сноповъ.
- деже, ф, ттар сворый, своро: wyн деже wąрај ты своро ходишь; деже деже своръе!
- *діман (діман(д)ін, діманар) коверъ (узкій); диванъ, совётъ: дімандін хам далунај послё дивана разошлись.
- дімас: Д. Н. дімарі, Д. П. дімуна, П. дім (мадіма), Пр. дімаф, дімуф тянуть: 'араба дім тяни арбу! qаламі діму унетар перомъ тянутыя (—подрисованныя) брови; курить: папірус дімас курить папиросу;—іркм дімарај сердце бьется.
- діцас: Д. Н. дірцарі, Д. П. діцуна, П. діц (мадірца), Пр. дірцаф, діцуф сложить: віц діц сложи письмо; загибаться: шушка дірцарај его шашка гибкая, эластичная (ті дірцаріа онъ складываеть, загибаеть; те дірцаріа оно загибается, складывается).
- дійе, —ф, —ттар прямой: дійе рек прямая дорога; еремі прямой, откровенный человікь.
- дівкра (діккуран, дівкрамур) влючица; чібанін— симчовъ. дінц. ф. дінцеттар спокойный.
- дідум (дідумін, дідумар) нитка.
- †діф (діфуран, діфар) туманъ.
- *до**wлатлу** (до**wлатлуw**ур) богатый; богачъ.

- дун (дунан, дунар) столбъ, бревно, на которое упираются цахун.
- *дунја (дунјајін) свътъ, вселенная.
- *дуст (дустуран, дустар) пріятель, другь; дустюал (дуствалдін) дружба.
- *дустақ (дустақы, дустақар) плѣнникъ; арестантъ; адас арестовать.
- *?дурахіл (дурахілдін, дурахілар) пила.

†дуруц (дуруцін, дуруцар) плугъ.

дуч (дучун, дучар) бремя; выюкъ.

*душман (душмандін, душманар) непріятель, врагъ; душманwan (душманwaлдін) вражда.

*ду'а (ду'ајін, ду'аwур) молитва (не предписанная).

e.

- е (быть) есть: ме ћір батарф е эта женщина красива. (См. § 7. С. 28).
- еј нижняя часть: еј'ас сниву, ејс внивъ; ејқ: iqweн куранін ејқ садись подъ дерево; куранін еј стволъ дерева.
- еј да (утверждение).
- *ejeci (ejeciн, ejeciwyp) хозяинъ, хозяйка; владътель, владътельница.

†ек (еки, екар) пшеница.

ек (екін, екар) тынь.

†елкас: Д. Н. елканді, Д. П. елкуна, П. елк (малка), Пр. елканф, елкаф смінться.

†еремі (еремін, еремі(j)ар) человівть; мужчина (произн. почти арамі).

†ес: Д. Н. іцанді, Д. П. іна, Б. есе, С. ішін і), Ж. ірај, П. тін (ма'іцан), Пр. іцанф, еф, інејреф, еwанф давать: wyn зіс іфу манат есеwа дашь ли ты мнѣ 10 рублей? јаа зун цаwaw естаwa, багаһмірі есе сегодня я не

¹⁾ Есть и щаншін.

дамъ отвъта, завтра дамъ—сегодня я не буду отвъчать, а завтра; ті щу манат ефе онь далъ 10 рублей; руш цефе эту дъвицу дай свазалъ—онъ просилъ руки этой дъвицы.

x.

†жагжар, жагжар, —ф, —тар былый.

жалла мн. жаллаwур всѣ; жалла ереміјар, фајwанар всѣ люди, всѣ лошади.

†жадw (жадwалан, жадwалар) воробей, маленькия птички всёхъ породъ.

жагжар = жагжар.

*жендақ (жендақін, жендақар) тіло.

*жіда (жідајін, жідаwур) маленькое копье; теперь также штыкъ.

†жіве, —ф, —ттар коротвій; — ханцал коротвій кинжаль; — еремі челов'явь низкаго роста.

жікес: Д. Н. жіркері, Д. П. жівіна, С. жівішін, Ж. жівірај, Н. жів (мажірка), Пр. жіркаф, жівіф искать, находить: wac жіркеріа ты находишь; са сул бефе, фера утас дажіркері одна лисица есть, ничего не находящая, чтобы всть.

жинегw (жинегwин, жинегwар) соколъ (охотничий, маленькой породы).

жукул (жукулін, жукулар) помон.

*жумаї а (жумаїн, жумаї арін) пятница.

жуд (жудуран, жудар) задь (часть тёла человёческаго и животныхъ).

Ų.

цагwар=жагwар.

^{*}фамам отвёть; — ес отвёчать.

^{*}цазіра (цазіріјін, цазіражур) островъ.

пахмал дикое, неплодородное мъсто.

*цаніл, —ф, — тар (или цанілли; цанілар) молодой; молодой челов'якъ.

*цејран (цејрандин, цејранар) джейранъ.

* пеннат (ценаттін, ценнатар) рай.

цівас: Д. Н. ціварі, Д. П. цівуна, П. ців (меціва), Пр. ціваф, цівуф чистить, подметать, вытирать: ців устул вычисти, вытри столь! ців жал подметай вомнату, домъ! ців we кіл вытри, вычисти себй руку!

ціл (цілін, цілар) полъ, поверхность вемли: јекw жалан цілі фаттійуфе онъ бросилъ топоръ на полъ дома; ўкwap wapaj цілі на вемлъ есть травы.

*пілд (пілдін, пілдар) переплетъ.

цімпах (цімпахін, цімпахар) паукъ; цімпахін хал паутина. *пін. (цінар?) мн. цінарар (?) джинъ.

цін (ціндін) секреть; цінді тайно: цінді кадурф смотри тайно! (напр. черезь окне); цін адас спрятать: зун цін адунај ме еремі зе жала я спряталь этого человіка въ своемъ домі.

цінцал, -ф, -тар несповойный.

†ціхер (ціхерін, ціхерар) груша.

*цужа. (цужаін, цужажур) ртуть.

*цуз (цузуран, цузар) тетрадь; брошюра.

*цуһут (цуһутін, цуһутар) еврей.

цурум (цурумін, цурумар) штрафъ (арабов. crimen?).

8.

забун, —ф, —тар худой: — еремі худой человівь; — јакк худое мясо.

†зам (замар) небо; замарін рек (небесъ дорога) млечный путь; зам руху (небо шумъ) громъ: зам рухаріа громъ гремитъ; зам курас разсвётать.

заз (зазун, зазар) пряжка (?)

*заман (замандін, заманар) время; уріћ заманді въ прежніе времена; Солејман заманді во время Соломона.

*занг (зангін, зангар) колоколь (?); бубенчикь.

зе см. зун.

зерфел (зерфелін, зерфелар) сито.

†зіwз (зіwзін, зіwзар) комаръ; муравей (?)

*зіна (зінарін) прелюбодівніе.

*зумрут (зумрутін, зумрутар) изумрудъ.

†зун (Род. зе, Д. заw, Тв. зун, Д. 2-ой віс) я; ве мой: ве хал мой домъ, зе халар мой дома; веф мой: ме hajwaн зеф е эта лошадь моя.

зур (зурін, зурар) моча; — адас мочиться.

h.

ha увазательная частичва въ: hare, haлe, haqe, hame, haміса, haмісаді, haqica, haqicaді, haмішті, haлішті, haтіч, haліса, haлісаді. См. эти слова.

ha есть (см. § 7. С 28).

hawa, — ф, — ттар высовій; — су высовая гора; — еремі человівсь высоваго роста.

hare мн. haryp, см. ге (§ 5. 2).

*hаџет нужный: hаџет дама не нужно; sic hаџет дама ве даран рајман мић лошадь моего отца не нужна; haџетхана нужникъ, см. также hаџетхана.

*hasyp готовый; — aqac готовить, приготовлять; — hac быть готовымъ, готовиться; hasypwan готовость; hasypwan aqac готовить, —ся.

hakac стлать; чал — см. чал.

haл(a), häлä теперь; зун haл wąсе хала я теперь пойду ломой.

hале мн. hалур, см. ле (§ 5. 2).

hanica('), hanicagi(') тамъ (наверху).

налишти такъ.

haме мн. haмур, см. ме (§ 5. 2).

hamica('), hamicagi(') sgecs.

hamimti такъ, вотъ такъ.

hанан-ф мн. hанарінф, см. фіш.

*hap важдый; hapi jaga см. jag; hap уса см. ус.

hapaj (hapajдін, hapiн; hapajap): — адас, haţac бить тревогу, тревожить: hape hapaj haţунај они тревожили деревню, били тревогу въ деревнъ.

haттіwac: Д. Н. haттіwapi, Д. П. haттіwyнa, П. haттіw (haтміwa), Пр. haттіwaф, haттіwyф ставить: haттіw лампа тіса поставь лампу туда (ті haттіwapia онъ ставить).

hатас отправлять, посылать: турікарі учін гадара hатунај онъ отправиль съ ними и своего сына.

haте мн. haтур, см. те (§ 5. 2).

hațica(') см. тіса'; hațicagi(') см. тісаді.

hатіч см.

hачарнас: Д. Н. hачарнарі (hачартарі), Д. П. hачарнуна, П. hачарн (hачата), Пр. hачарнаф, hачарнуф спотываться: зе hајжан hачарнуна алуадарцуні моя лошадь спотвнувшись, упала; встрвчать: зун hачарнуні рекугіс я его встрвтиль на дорогв.

hејчалі (hејчалін, hејчалімур) грудное украшеніе женщинъ. hiñac класть (около чего-ниб.) ср. iñac, kiñac, кіñac, ліñac.

himac: Д. Н. himapi, Д. П. himina, С. himymin, П. him (hamima), Пр. himaф, himyф убъжать, бъгать.

* hōџат споръ, ссора: höџат ћас спорить, ссориться.

h.

ha=aha; ha ту см. ту.

ha (hawan, hawap) баранъ; hawakan (hawakanдin, hawakaнар) пастухъ для барановъ.

^{*}hунар (hунарін, hунарар) фокусь; необывновенное діло.

†hadaw 1) (hadawan, hadawan) dadymaa.

haw (hawyn, hawap) вымя.

hawakan cm. ha.

*haws (hawsyn, hawsap) фонтанъ.

†рад (радуран, радар) эвъзда.

†hадар 1) (hадаран, hадарар) дёдъ.

ћажібудај²) (ћажібудін, ћажібудејар) кукуруза.

*hаџетхана == hаџетхана.

hабір 1) главная жена.

*hajar (hajarin, hajarap) kotens (tat. jahar).

†* hajwan, hajwan (hajwanды, hajwanap) лошадь.

*hақім (hақімін) врачъ.

*haл (haлдін, haлар) время, срокъ; ме hалдіс въ это время, теперь.

* валал законный, позволенный (по закону ислама).

†hані (hанін, hаніwар) корова; hаніwарікан (hаніwарікандін, hаніwаріканар) пастухъ для коровъ.

thap (hapen, hapap) селене, аулъ.

thap (hapen, hapap) мука.

hapaqac = haphac.

*hарам запрещенный; неваконный (по закону ислама).

hapac (hapaciн, hapacap) ножницы.

hape, —ф, —ттар острый.

нарцал правый, на правой сторонв.

haphac: Д. Н. hapi (hapia, hapaj), Д. П. haphyha, П. hapyh (hapmawa), Пр. hapwapeф, hapheф знать: wyн агушин, цаллаwріс haphace если они тебя увидять, всь будуть знать (что ты вдысь); зіс haфтаwa я не знаю, не умыю. (hap aqac то же самое).

также ahaбaw, ahaдap.

²) **ha**жі вёроятно арабскі**й haці**, и такъ агульское слово означаеть хлёбъ хаджи.

† hач (hачан, hачар) волкъ.

† hач (hачун, hачар) яблоко.

hав (hавдін, hазар) сёмя (человёческое).

* hена (hенаін, hенашур) жина (для крашенія волосъ).

* höцра (höцраін, höцрашур) комната (маленькая).

† hўл (hўлін, hўлар) море.

ħ.

ћаћал (ћаћалін, ћаћалар) перчатва. ћар ¹) (ћаран, ћарар) печь (Ofen). ћар (ћарін, ћарар) русло, временно безь воды. ћарћур (ћарћурін, ћарћурар) пузырь (натертый), мозоль.

†бас: Д. Н. wari, Д. П. буна, С. бішін, бунішін, Ж. бурај, П. уб (мажа), Пр. wapeф, беф быть, двлаться, существовать: тіса ўкер wapaj тамъ есть трава; кані че борат буні опять нашъ споръ двлался—мы опять спорили; hamimti бунај, цуна вотъ такъ было сказавъ, (онъ...); hamyp wac бурај эти пусть твои будутъ (т. е. возьми ихъ, они твои); лішті бішін если (это) такъ...; те пара міскін бефе онъ былъ очень бъдный; быть возможнымъ: wvh лішті wac бастаwа ты такъ итти не будетъ—ты не можешь такъ пойти, нельзя такъ пойти; міжас кузас бундажа отъ этого стоять не было —онъ не могъ выдержать (этого); луріс фі wapej что съ ними?—бедаћанф, —тар: зіс бедаћанф (—зіс беф) wac цас бастаwа я не могу сказать тебъ, что со мною случилось.

йе см. бін. бедаван, — ф, — тар см. бас. †беј (бејін, біар) шерсть (баранья). бел (белун, белар) снопъ.

¹⁾ Скорће ћћар.

†ћер (ћеран, ћерар) вода.

† hібу-д 3; hібудар втроемъ, всё трое; бінібудді по три.

Біша-ф, —ттар низвій; — кал низвій домъ; — еремі человъвъ низваго роста.

† ћіжцур 30, һіжцурнасад 31.

білічан (білічандін, білічанар) ложь; — aqac лгать.

hime, -ф, - ттар жидкій.

†hiн (Р. he, Тв. hiн, Д. hew, Д. 2-ой hec) мы; he нашъ, he дар, he баw нашъ отецъ, наша мать; heф нашъ: hajwan heф е лошадь—наша.

†hip (hipan, хамбар) жена, женщина; hipan дар тесть, hipan баw теща.

†бір (бірін, бірар) весна; бірана весною.

бірб (бірбуран, бірбар) слюна.

i.

tiwh (iwhie, iwhap) сывгъ.

тімра (імрајін, імрамур) жеребеновъ.

tiwyp (iwypin, iwypap, iwpap) yxo.

*Рівбал (івбалін, івбалар) счастье.

іже (іце), — ф, — ттар хорошій: іце еремі хорошій, добрый человівь; вкусный: — цулам вкусный пловь.

іце см. іже.

іћас: Д. Н. іћарі (ірћарі), Д. П. іћуна, П. іћ (амірћа), Пр. іћаф (ірћаф), іћуф; ставить, класть: іћ ле ламца устуліл поставь эту лампу на столъ. (Ср. hіћас, кіћас, ліћас).

івас: Д. Н. іварі, Д. П. івуна, П. ік (аміва), Пр. іваф, івуф сунуть, совать, вложить: ів зе турмур хwарціні сунь мои вещи въ хурджинь! ів ханжал вајі сунь винжаль въ ножны! зіс wарwура хой івунај туwус мит пчела жало сунула въ палецъ—пчела ужалила меня въ палецъ.

- іве, ф, ттар тонкій: іве кур тонкое дерево; еремі тонкій, худой челов'явъ.
- *ілан (іланін, іланар) змізя.
- ілгwас: Д. Н. ілгwарі, Д. П. ілгуна, П. ілгw (амілгwа), Пр. ілгwаф, ілгуф оставаться: зун ілгуні Гекун а јава я остался въ Буркихань два дня; ме нал місаді ілгурај пусть онъ останется теперь здысь!
- *илдеш 1) (ілдешін, ілдешар) товарищъ; —(ар) бас подружиться.
- ім(л)е, ф, ттар мужской; самець: іле багніш медвідь; іле урч теленовъ-самець (какъ существ. также ілефін, ілефтар?).
- †ілкі (ілкін, ілкічур) табунъ; ілкічі (ілкічін, ілкічімур) табунщивъ.
- ілкічі см. ілкі.
- (*?) інціјар (інціјарін, інціјарар) украшеніе, которое женщины носять на лбу.
- *инсан человътъ (вообще); са инсанра аріндама одинъ человътъ и не пришелъ—никто не пришелъ.
- *интидам (інтидамдін, інтидамар) месть; вушас мстить: ве арадаран — давушуна, wастаwа не отомстивъ за своего дядю, не уйду.
- іqwac: Д. Н. ірqwapi, Д. П. іqwyна, Пр. іqwe(н) (амірqwa), Пр. ірqwaф, іqyф садиться, сидёть: іqweн куранін еjқ садись подъ дерево! іцу манатіс іqyф е доwлатлуjік за 10 рублей онъ сидёлъ (служилъ) у богача; ушуфе Акуша нецбарді іqwac онъ пошелъ въ Акушу сидёть слугою (служить).
- * і прар (і і прарін, і прарар) об'вщаніе, условіе; адас (бас) условиться.

ipap см. ipe.

¹⁾ Тюр.-тат. јолдаш.

іре, — ф. — ттар красный; ірар краснушка; — атда кунај краснушка выскочила.

ірці (ірцін, ірцар): 1) знакъ собственности (а именно: виръзка на ушахъ барановъ и скота), 2) итыхъ (Blasebalg).

†іркк (ірккуран, ірккар) кость.

†іркw (іркwуран, іркwар) сердце; — лек сердце и легкіл, мягкія части грудной полости.

ірф (ірфуран, ірфар) плечевая кость (?)

tic, icyq годъ.

*ісцічка спичка.

*істікан, істікан стакань.

іттал (ітталін, ітталар) боль. (Ср. іттас).

іттас: Д. Н. іттарі больть: кіл іттарај голова болитъ.

ітте, —ф, —ттар сладвій.

ітас: Д. Н. іртарі, Д. ІІ. ітуна, П. іт (мірта), Пр. іртаф, ітуф завязать: зун ітунај ве чіл я завязаль свой поясъ. (Ср. ввітас и кітас).

(грын, ітнімур) понедыльникъ (арабск. اثنات ?).

іф (іфан, іфар) міздь (красная); іфан ардаф міздникъ, міздникъ діль мастеръ. (Ср. уста).

іфал (іфалін, іфалар) сливви изъ вислаго молова.

†iфа-д 5; iфцар 50.

*іхтілат разговоръ; — адас разговаривать: зун гіфарі јархірі іхтілат адунај я долго разговаривалъ съ нимъ. (Ср. куркас).

†іцу-д 10.

щул (іцулін, іцулар) суставъ.

*?imāн 1) (imāнн, imāнар) цёль (для стрёльбы); ліцарін — оспина.

țі' (i'iн, i'ap) вровь; i'iн таw см. таw.

Персидское нішан?

J.

ја...ја или...или: ја кесе, ја гада хас е или и умру, или и приведу своего сына; съ отриц. глаголомъ: ни...ни: віс хамбеф ћафтаwa, ја ушуфтаwa и женщинъ не знаю, и не шелъ въ нимъ.

јаа, ја сегодня.

јав (јавун, јаван(?), јавар) день; са јава въ одинъ день, въ одинъ прекрасный день; јаварікес са јава то же самое; сајі јава послъвавтра; ћарі јава каждый день; а јава два дня, въ продолжение двухъ дней: зун ілгуні Гекун а јава и остался два дня въ Буркиханъ.

јавлам (јавламін, јавламар) ваструль, сковорода.

*јавлуч (јавлучін, јавлучар) платовъ.

тјавцур 40; јавцурнасад 41.

*јазна (јазнаін, јазнажур) зять.

†јакк (јаккун, јаккуран, јаккар) мясо.

*јакут (јакутн, јакутар) яхонтъ.

јак (јак шалан, јак шар) топоръ.

†јаду-д 4; јадумуртанін, -ф, -тар четырехугольный.

*japaq (japaqiн, japaqap) оружіе.

*jаратміш aqac создать: Алланді jаратміш aqyнaj дунja Богъ создаль вселенную.

јард (јардунан, јардар) четырехлетній волъ.

јарћас: Д. Н. атарі, Д. П. јарћуна, А. атајрі, С. јарћушін, Ж. јарћурај, П. јарћ (мата), Пр. атаф (јарћаф), јарћуф ударять, бить: фас чун віс атарај зачёмъ вы меня бьете? wyн јата (јарћа) еремі фіш е кто тотъ человівъ, который бьеть тебя? са хурд јарћас ударить разъ кулакомъ; јарћуна кес убить: фацас даћішін, јарћуна wir поймать если не есть, ударивъ убей если не можешь поймать его (живымъ), убей его; туфанг јарћас стрълять. (Ср. јарћун).

јарhун (јарhунін, **ј**арhунар) рана. (Ср. **ј**арhас).

зарккаршуј (јарккаршуман, јарккар) кюринецъ.

†јарцар 90, јарцарнасад 91.

†јарцур 70, јарцурнасад 71.

тјарчо-д 9.

јахулшуј (јахулшу**w**ан, јахулар) лакъ, казику**му**хъ.

ја" (ја"ун, ја"ар) середина; поясница; ја"ані средній; — ту см. ту.

ја атас: Д. Н. ја артарі, Д. П. ја атуна, П. ја ат (ја марта), Пр. ја артаф, ја атуф ломаться (те ја артаріа оно ломается), ломать, разбивать (ті ја артаріа онъ ломаетъ): зун ја атунај істікан я разбиль стекло; міс ја ар ја атуна у него поясница сломалась.

ја, ја (междом.) ге! ја, ве вірк ге, мой сынъ! *јаміш (јамішін, јамішар) фрукты.

јарха, —ф, —ттар длинный; — ханжал длинный винжаль; — еремі человъвъ высоваго роста; нар. јархірі: зун гіфарі јархірі бурбуні я долго разговариваль съ нимъ.

†јећцур 60, јећцурнасад 61.

јелчаћ (јелчаћін, јелчаћар) овесъ.

†јерћі-д 6.

tjepi-д 7.

јерјар (јерјарін, јерјарар) кеври ¹); јерјарін хе**w мелкій** орѣхъ.

јерсе, $-\phi$, — ттар старый (говорится о вещахъ, главнымъ образомъ).

*јети (јетими, јетимар) сирота.

јідіністуwa ³) чуть свётъ, передъ восходомъ солнца; фашаw зе фајwан — привези мою лошадь чуть свётъ.

²) Доска съ камнями, которую туземцы Кавказа употребляють для молотьбы.

²) Я не знаю начала этого слова.

*јуруш (јурушін) походка; тін чірha — а у него плохая походка.

*јувбаш старшина.

R (RR).

ка есть (см. § 7. С 28).

*кwacca (кwaccajiн, кwaccawyp) коса (безбородый и безусый чедовъкъ).

к жет к жеда ј (к жет к жед к жет к жеда јар) дятелъ.

кекк (кеккелан, кеккар) пътухъ.

керт (кертін) гвоздь; клепка.

вібас власть: ахун — стлать постель. (Ср. ібас, hiбас, kiбас, лібас).

твіхун (кіхунін, кіхунар) ледъ (ледникъ).

ккабілај (ккабілін, ккабіліјар) ящерица.

кванбас, вван адас: Д. Н. вванді, Д. П. вванбуна, Б. вванбасе, А. вванмајрі, С. вванбушін (бішін) 1), П. ввануб (вванмама), Пр. вванмареф, вванбеф любить, хотъть, желать: Рустамас вванбунај арча мас Рустамъ котъть итти на охоту; фідінан вваншіра утан сволько хочешь, ти віс ввандіа ме руш я люблю эту дъвицу; віс ввандама 'араді я не люблю водки (не пью);— вванеф (вванеттін, вванеттар) любовникъ, любовница, возлюбленний. —ая.

†вкел (вкелан, вкелар) барашекъ, ягненовъ: зе ha вкела'а моя овца беременная.

квен нижняя часть, калан вкенек подъ домомъ, жалан квенекес изъ-подъ дома; подошва; дно.

кведас: Д. Н. вкердарі, Д. П. вкедуна, П. вкед (вкемарда), Пр. вкердаф, вкедуф брить (бороду).

ввірвwас: Д. Н. ввірвwарі, Д. П. ввірвуна, П. ввірвw (вімірвwа) переставать (те ввірвwарі а оно перестаеть),

¹⁾ Также кканшін.

кончить: чін утуна вкіркуна і цід перестали всть, кончили всть.

ввітас: Д. Н. ввіртарі, Д. П. ввітуна, П. ввіт (вваміта) привязать: hame se ha ввіт арабаін ввенев привяжи этого моего барана подъ арбой; зон ввітуні se wiцар урвварівв я привязаль своихь бывовь подъ ярмо положиль ярмо на нихь; wiцар ввітуна 'арабарі' бывовь запрягавь вь арбу (онь поёхаль).

квул (квулін, квулар) щуба, полушубокъ.

ввун все-тави: рухсат ішіра, даішіра, ввун **wąсе если ты** позволишь или нётъ, я все-тави пойду.

вкурз (ккурзін, вкурзар) наковальня; названіе стараго оружія.

*кургун молитва; — aqac молиться; — цівес соверщить омовеніе передъ молитвой.

курдул въ: курцула ћадар большая медевдица (?) 1).

қа есть (на): Д. Н. қері. (См. § 7. С 28). *қабаб (қабабін, қабабар) шашлыкт. қажқіл (қажқілін, қажқілар) шумовка. *қаліндар (қаліндарін, қаліндарар) пеналъ.

қам; қам бас уменьшаться, убавляться: мурікес еремі қам бас амартаwај отъ нихъ человака убавиться не пускайте—не пускайте ни одного изъ нихъ; қам адас уменьшать, убавлять: тін цајра қаммардажај его долю (часть) тоже не уменьшайте!

*қамар (қамарін, қамарар) поясъ. қамул (қамулы, қамулар) палецъ (на ногахъ). қампір (қампірін, қампірар) желтая, мёдь. †қант (қаңталан, қантар) ножъ.

¹⁾ Я не увъренъ, что я не ошибся; можетъ-быть это созведіе называется: қарцула haдар отъ қарцул щенокъ.

†қарцул (қарцулан, қарцулар) щенокъ; зе қач қарцуларі а моя сука беременная. (См. курцул).

қач (қачан, қачар) сука.

қманіш 1) (қманішін, қманішар) браслетъ.

*к**wa**рсі (кwaрсін, кwaрсіwур) низвій стуль.

қ жат (қ жаталан, қ жаттар) м врка: са — бурунын одинъ куатъ риса.

тқ шеқ ш (қ шеқ шін, қ шеқ шар) носъ.

(*?)қафар въ: қафар багw свверъ.

қекас: Д. Н. қеркарі, Д. П. қекуна, П. қек (қемарка), Пр. қеркаф, қекуф въшать: қек бармақ кертіқ повъсь папаху на гвоздь! насыпать: qāл ракіқ насыпь соли въ супъ.

керћас трогать.

†керкw (керкwун, керкwар) ноготь.

цетатас отръвнвать: цетат зіс гуні отръжь мив (кусовъ) хлюба.

қеттербас: Д. Н. қеттербарі, Д. П. қеттербуні, П. қеттерб (қетмарба), Пр. қеттербаф, қеттербуф разрушаться: зе хал қеттербунај мой домъ разрушился—всъ въ моемъ домъ вымерли, опустълъ мой домъ.

қеттійас: Д. Н. қеттійарі, Д. П. қеттійуні, П. қеттій (қетмійа), қеттійаф, қеттійуф разрушать: wyн адажуушы, ме шанур қеттійасірі если бы тебя не было, онъ (т. е. дэвъ) разрушиль бы этоть городъ; we кал Алланді қеттійурај да разрушить Богь твой домъ! (проклин.); —заставить падать, бросать, швырять: шінікw қеттійас двлать выкидышь.

қетас трогать: қемата зеқ не тронь меня; пускать: шавлаћеwал кетас см. шавлаћеwал.

қетас: Д. Н. қертарі, Д. П. қетуна, П. қет (қемарта), Пр.

¹⁾ Лакское слово.

цертаф, цетуф просыпаться; — aqac разбуждать: цетас aqa зун деке разбуди меня рано.

*кеф гуляніе, — aqac гулять, веселиться.

*қечірма (қечірмајін, қечірмамур) застежка пояса.

*қіліса (қілісајін, қілісамур) церковь.

қірін (қірінін, қірінар) крючокъ.

қул (қулун, қулар) вётка, вётва.

қулех (қулехін, қулехар) бусъ, бусы.

қум (қумујін, қумар): 1) дымъ, 2) пыль.

*қумақ (қумақін, қумақар) помощь; .— адас помогать: — адас помоги миъ!

*қуцец (қуцецан) купецъ.

*курек (курекін, курекар) курага.

қурма'ан (қурма'андін, қурма'анар) каминъ, труба.

қуч (қучун, қучарар) коса (волосъ).

*қуча (қучаін, қучашур) улица.

B.

*кабан (кабани, кабанар) кабанъ.

кабан, —ф, —тар большой, громадный.

†ка-д 20, каннасад 21, каннаод 22.

*?казар 1) (казарін, казарар) магометанинъ шінтской въры.

*каз (казуран, казар) гусь.

(кали, кајар) ножны.

кад, кард (кадун, кадар, кардар) выюкъ.

*када (кала]ін, каламур) крёпость.

*калај (калајін, калајар) олово.

*каліан (каліандін, каліанар) кальянъ.

валін, —ф, — тар густой, — чар густые волосы, — дар густой лібов.

*калхан (калхандін, калханар) названіе стараго оружія.

*кацу (кацујін, кацушур) ворота.

^{1) —}Хазаръ?

*кара адац (кара адацін, кара адацарар) дубъ (?)

*караwул (караwул(д)ін, караwулар) караулъ; .— hac, aqac караулить.

*кара денгіз Черное море.

*?каракіл (каракілдін, каракілар) сорока.

варка (варкаін, варкамур) воронъ.

*карыужида (карыужидан, карыужидаwур) копье (?)

карқ (карқін, карқар) скордупа, кожица; уларін — вѣка; — але аwанцај улитка.

*карфун (карфунін, карфунар) желудокъ.

*катір (катірін, катірар) катеръ.

*канпа (канпари, канпашур) блудница.

кwа'анај (кwа'анін, кwа'анајар) ворона (съ сврымъ твломъ). кwар (кwарін, кwарар) балконъ.

кwач (кwачін, кwачар) копыто.

кwанч (кwанчуран, кwанчар) осленокъ; зе дагі кwанчура'а моя ослица беременная.

кец (кецалан, кецар) щипцы.

*кіздірма (кіздірмаін, кіздірмажур) лихорадка.

†*візіл (візіл(д)ін) золото; візілдін золотой; адзур візіл 1000 червонцевъ.

*кірақ (кірақін, кірақар) берегъ.

†вірі (вірін, вірун, вірімур) облако.

кум (кумајін, кумар) песокъ (ср. кум).

*кунші (куншін, куншішур) сосыдъ.

куре, -ф. -ттар тупой.

курмам (курмамін, курмамар) котъ.

†*куррушум (куррушумдін, курушумар) свинецъ.

куг (куттуран, куттун, куттар) камышекъ; кремень.

*кушум (кушумін, кушумар) войско.

K.

^{†*}каре, —ф, —ттар черный.

*каремалар (каремаларін) скотъ (собств. черный скотъ). карешум (карешумдін, карешумар) уголь (изъ дровъ).

†карч (карчін, карчар) рогъ.

качалеј въ: - ту см. ту.

каш (кашанін, кашар) палка, палочка.

(кешалан, кешар) большой головной платокъ.

ве-ф см. вес.

кекw (кекун, кекwар) оконечность (напр. ножа); верхушка (напр. горы, дерева); — алеф острый (какъ игол-ка, напр.).

*вела (велаін, веламур) минареть.

вер (вералан, верар) название птицы съ чернымъ тѣломъ и враснымъ влювомъ и лапами, побольше голубя.

керан дистриктъ, обнимающій Рычу и нѣсколько другихъ деревень; кераншуј (кераншуман, кераншар) человѣкъ оттуда же.

†вес: Д. Н. лукwipi, Д. П. віна, А. лукwyjpi, С. вішін, Ж. вірај, П. wiв (малукw), Пр. лукуф, веф умирать: те нанді кефе гдѣ умеръ онъ?—околѣвать: haч вефе волкъ околѣлъ; — убивать: те нана вефе кто его убилъ? ке-ф, ке-ттар мертвый, умершій, покойникъ; јарһуна вес ударивъ убить—убитъ.

вета (кетаін, ветамур) лопата; лопатва (кость).

віж (віжін, кіжар) письмо; бумага.

кwач (кwачін, кwачар) печь.

вівас совать, вложить (за чёмъ-ниб.): кант вів вадіки сунь ножь въ ножны 1).

†кіл (кілін, кілар) голова; холмъ.

вілді цёлый, весь; — жал, — шаһур цёлый (весь) домъ, цёлый городъ.

вые, -ф, -тар тонвій (употребляется о плосвихъ пред-

³) Ножъ обывновенно прячутъ за кинжаломъ на оборотной сторонъ ноженъ.

метахъ); — qул тонкая доска; — ръдкій: — чар ръдкіе волосы, — дар ръдкій лъсъ.

кірк (кіркан, шінікмар) сынъ, дитя (ласкательное?)

†куми, куми (кумин, кумиар) щека.

†кур (куранін) дерево; иногда: палка, палочка (?) кутар) щиколка.

куч (кучурін, кучар) ручка (напр. топора).

k.

ка есть (см. § 7. С. 28).

кадурфас: Д. Н. кадурфарі ¹), Д. П. кадурфуна, П. кадурф (кадмурфа), Пр. кадурфаф, кадурфуф смотръть: қурма'анді'ас кадурф смотри черезъ трубу (камина)! (те кадурфаріа онъ смотритъ).

кајћас сбрасывать: дуч кајћ сбрось выовъ.

кадас: Д. Н. кардарі, Д. П. кадуна, П. кад (камарда), Пр. кардаф, кадуф сообщать, разсказывать: зіс кадунда шуј зе дар кінарреф онъ не сообщиль мив, что мой отецъ умеръ (ті кадаріа онъ сообщаеть).

кані потомъ, опять.

кара снова, опять.

каруцас: Д. Н. каруцарі, Д. П. каруцуна, П. каруц (кармуца), Пр. каруцаф, каруцуф искать: зун каруцасе зе ахча ікас ²) я буду искать свои деньги (те каруцаріа).

Каттівес: Д. Н. Каттірварі, Д. П. Каттівуна, П. Каттів (Катмірва), Пр. Каттірваф, Каттівіф (уф) врасть.

качарнае догонять: зун качарнун суре-реку я (его) догналь на полдорогъ.

качејрас: Д. Н. качамарі, Д. П. качејріні, П. качејах, качејшам (качмама), Пр. качамаф, качејреф догонять: зун качејріні тік суре-реку я его догналъ на полдорогъ.

¹⁾ Есть и Калпанді, но его начала не знаю.

²⁾ Что вначить ikac?

качучас: Д. Н. качучарі, Д. П. качучуна, П. качуч (кач муча) начинать: над чін качучуні чеху ущає вчера мы начали жать хлібоъ.

касу (касули, касумур) лицо.

кака, —ф. — ттар желтый.

кел (келан, келар) сердитость; кел бас сердиться: тіс кел бунај онъ разсердился.

*? кізіл (кізілін, кізілар) ястребъ (черной породы).

кійас власть (позади чего-нибудь). (Ср. ійас, нійас, війас, лійас).

ківас: Д. Н. ківарі, Д. П. ківуні, П. ків (каміва) запираться, заврываться (теківаріа онъ заврывается); заврывать, запирать (тіківріа онъ заврываеть): ків ракк заврой, запри дверь! — надівать: ків тамул надінь вольцо!

кітас: Д. Н. кіртарі, Д. П. кітуна, П. кіт (камірта) привяжи вязывать (тікіртаріа): ме зе hajwan кіт привяжи эту мою лошадь!

†конт (контін, контар) сопла; — цівас сморваться. Кур (курун, курар) съдло (выючное).

A.

лаћа вотъ тамъ (наверху); тотъ.

*лампа, лампа лампа.

лахбічу (лахбічујін, лахбічуwур) молодой оселъ (старше, чвиъ вwанч).

лачақ (лачақін, лачақар) большой головной платовъ 1).

ла (ла уран, ла ар) орелъ.

ле (Р. лін, Т. лі, Д. ліw, Д. 2-ой ліс, мн. лур) тотъ (наверху); лін (мъст. прит.) его; лінф (мъст. прит.) его; лурін ихъ (мъст. прит.). (См. § 5. 2. 3).

¹⁾ Лакское слово. Агульки лачаки не носять, говорить мой руководитель.

†леқ (лекін, лекун. леқар) нога.

лек (левін, левар) легвія(?) (то что туземцы называютъ черными легвими); ірвw-лев см. ірвw.

ле'ін (ле'індін, ле'нар) подвова.

лідан жеребеновъ: зе хwар лідані а моя вобыла беременная. лібас работать. (Ср. ібас, hiбас, вібас, kiбас).

лівес: Д. Н. лівенді, Д. П. лівіна, С. лівішін, Ж. лівірај, П. лів (маліва), Пр. ліванф, лівіф писать: ме віж лівіф фіш е вто написаль это письмо? hame дафтар лівіф фіш е вто авторь этой вниги?

лікун (лікунін, лікунар) танецъ.

лін см. ле.

ліцар (ліцарін) оспа.

ліса('), лісаді(') тамъ (наверху).

літ (літін, літар) бурка.

ліхун (ліхунін, ліхунар) діло, работа: we ліхун аqа ділай свою работу! занимайся своимъ діломъ!

ліч туда (наверхъ), тамъ (наверху).

лішті тавъ, ліштін тавой.

луз (лузуран, лузар) прыскъ (Mörtel).

*лук (лукунан, лукар) рабъ, военный плённикъ.

лур, лурін см. ле.

луф (луфуран, луфар) голубь.

луч (лучунан, лучар) телка.

ма вотъ!

маћа вотъ! вотъ здѣсь!

*маhі (маhін, маhіwур) слоновая кость.

†мајцур 80; мајцурнасад 81.

*манат (манатін, манатар) рубль.

^{*}мадріб (мадрібін) западъ.

^{*}мазгіт (мазгітін, мазгітар) мечеть.

мант (мантуран, мантар) трутъ; пробка.

*марақам (марақамін, марақамар) чернила.

марку (маркун, маркумар) вязанка сноповъ.

марте, -ф, -ттар чистый.

марц (марцуран, марцар) хищная птица въ родъ орла 1).

маса въ: — ес продавать; — вушас покупать; зун маса інај зе hajwaн я продаль свою лошадь.

маш (машан, машар) гной.

*машріц (машріцін) востовъ.

*маћал (маћалін, маћалар) магаль, округъ.

маг (магін, магар) длинные волосы детей надъ лбомъ и висвахъ (остальное брется).

†малакw (малакwін, малакwар) червякъ.

марку (маркун, маркуар) чертополохъ.

ме (Р. мін, П. мі, Д. міw, Д. 2-ой міс, мн. мур) онъ; тотъ: ме ушунва онъ ушель; ме еремі этотъ человъвъ; мін его (мъстоим. прит.); мурін ихъ (мъстоим. прит.); мін хал его домъ, мурін хал ихъ домъ.

†мез (мезін, мезар) языкъ (Zunge).

мей (мейен, мейер) двъ горсти: са мей hapeн двъ горсти муки.

мећ (мећін, мећар) зимняя деревня, зимовка.

мек (мекін, мекілан, мекер) холодъ: зун кес бунај мекіла я чуть не умеръ отъ холодъ.

мекw (мекwін, мекwар) ржавчива.

мер'й (мер'ун, мер'йр) корень.

†мерки (мерккуран, мерккар) градъ.

мій (мійін) овчарня (или хлёвъ, вонюшня вообще?)

MIH CM. Me.

мірахај (мірахін, мірахајар) рабыня; пленница.

міса см. місаді'.

місаді(') здівсь.

¹) Имћеть черную голову и желтоватое тело.

*міскін, —ф, — тар (можно также міскіндін, міскінар) б'ідный, б'іднякъ; те пара — бефе онъ былъ очень б'іднымъ.

міч сюда: — шаw иди сюда!

мішті такъ.

мон (моншин, монар) сарай.

мугул (мугулін, мугулар) 1) метла, 2) бокъ; мугулін тул см. тул.

*?мудум (мудумін, мудумар) мурдзинъ.

мудур (мудуран, мудурар) возленокъ; зе цећ мудурі а моя воза беременная.

†муџур (муџурін, муџурар) борода.

*мућасара въ: — адас окружать: турі те еремі фацуні, мућасара адунај поймавъ его, они окружили его.

†муја-д 8.

муду въ: муду іре-ф родственникъ, родственница.

*мум (мумуін, мумар) воскъ.

мур, мурін см. ме.

мурц (мурцуран, мурцар) шмель.

мурк (муркуран, муркар) ударь ногою; са — japhac ударить, толкнуть разъ ногою.

мурс (мурсуран, мурсар) медная овись.

мурт (муртуран, муртар) уголъ; туфанг дуте мурту(') поставь ружье въ уголъ.

мурц (мурцун, мурцар) перо (птичье).

мус когда? чун мус wąрај когда вы пойдете?

мусу (мусули, му<u>с</u>уwур) мука изъ жаренаго хльба, толовно.

тиух (мухін, мухар) ячмень.

†мухур (мухурін, мухурар) 1) грудь, 2) большой холмъ; мухурін qул см. qул.

муч (мучілан, мучінан, мучар) вечерь; мучінангуні вечеромь: зун аресе we бугу мучінангуні я приду въ теб'є вечеромь; муче, —ф, —ттар темный: — уш темная

ночь; — qумаш матерін темнаго цвъта; — муча wал темнота.

муча wал см. муч.

муче-ф см. муч.

†му'ул (му'улін, му'улар) губа; морда.

му (му'ін, му'ар) 1) мость; лестница (Leiter).

тмурб (мурбуран, мурбар) олень.

H.

†над вчера.

*надіш (надішін, надішар) узоръ; рисуновъ.

нанді гдё? куда? нанді а зе гада гдё мой сынъ? чун нанді wapaj куда вы идете? нанді(ра) съ отриц. глаг. нигдё, никуда: нандіра wacтawa никуда не пойду.

*нафт (нафтін, нафтар) нефть, керосинъ.

*нахшар узоръ; рисуновъ.

*нахшір (нахшірін, нахшірар) птица.

наја-неје.

†неву (невун, невумар) слеза.

*нецбар (нецбар(д)ін, нецбарар) слуга, служитель, работникъ.

небі ²) гдѣ: зе шуј небі гдѣ мой мужъ?

неје(?) Д. 2-ой него воторый?

†иекв (неквін, неквар) молоко; 'ўче — вислое молоко.

†недw (недwін, недwар) саманъ.

недw (недwiн, недwapap) могила.

недw (недwун (недун) недwар) рвка.

тнетт (неттуран, неттар) вошь.

тніс (нісін, нісар) сыръ.

*ноуруз бег (беган, беглар) молодой (только что обвѣнчанный).

Произн. му'ў, му'уін, му'ўар.

¹⁾ Можетъ-быть, это не простое, а сложное слово. Мой помощникъ говориль, что оно значить то же самое, что и нанді а гдѣ есть?

Hyh Hon.

*нур (нуран, нурар) свътъ (Licht).

Q.

9-д см. 'а-д.

II.

*папірус папироса; — діwас вурить.

пара (ппара) очень, много: — халар много домовъ; — ахча много денегъ; — аћа хал очень большой домъ.

парв (парван, парвар) вершина (горы).

ппазі (ппазін, ппазімур) соколь (охотничій). ппара — пара.

i.

паж (пажун, пажар) листъ (дерева).

ц.

*царча вусокъ; царча царча адас изрубить, изръзать на вуски; — Бас изрубиться, падать въ вуски.

царчін (царчінін, царчінар) кручекъ(?); концы гвоздей, выдающіеся изъ копыта.

†цас: Д. Н. адарі, Д. П. цуна, А. адајрі, С. цішін, цунішін, Ж. цурај, П. уц (мада), Пр. адаф, цеф говорить, сказать: ті фі 'дарај что онъ говорить? wyн фі цефе

^{*}цај доля, часть: тін цајра қамардаwај не уменьшите его доли!

^{*}цајванбар (цајванбардін, цајванбарар) пророкъ.

^{*}цалатна (цалатин, цалатнар) полотно.

^{*}цардаж 1) (цардажін, цардажар) занавёсъ, занавёска; вуаль; цардажін ру см. ру.

¹⁾ За "парлаж" обыкновенно прячуть одежду; агульскія женщины не носять вуали.

что ты сказаль? "іце е", цуна, ушуфе сказавь "хорошо", онь ушель; называться: са бажан ћефе са гада, 'Умар аваф у одной матери быль сынь, называющійся Омаромъ (по имени О.); Сулајман цајванбардін заманді" ћунај са Зал-ава еремі во время пророва Соломона жиль одинь человъвъ, по имени Заль.

*цатчан (цатчандін) падишахъ; царь.

(ца алан, ца ар) курица.

цехер (цехерін, цехерар) шулятная мошонка.

(ціцін, ціцар) смола.

цуд (цудун, цударар (sic!)) грива.

*цулам пловъ.

†цур (цуран, цурар) сѣдло; цурар означаетъ также: сбруя.

q.

qaw (qawyн, qawap) стволъ (дерева).

qаwуч (qawучін, qawучар) волосы на вискахъ; локоны женщинъ на вискахъ.

* фалам (фаламін, фаламар) перо (для писанья).

qалдул, —ф, —тар горькій.

дамдаш (дамдашін, дамдашар) хрящь.

дарамдал (дарамдалін, дарамдалар) паласъ.

qapeq (qapeqin, qapeqap) кожа (человъка и нъсколькихъ животныхъ, какъ барановъ и ковъ).

† фал (фалан, фал(л)ар) соль; — аркаф солонка.

†qwaqw (qwaqwin, qwaqwap) кольно.

*фібла (фіблајін) югь =фібла багж.

*qijamat (qijamatin) свётопреставленіе; также: шумъ, гвалтъ. qул (qулан, qулар) доска; мухурін — грудная вость.

*qулла (qуллајін, qулла wур) роднивъ; зданіе надъ родникомъ ¹).

* думаш (думашін, думашар) матерія (для одежды).

¹⁾ Встрвчаются часто въ магометанскихъ странахъ.

qун (**qуна**н, **qуна**р) козелъ; суман — горная коза, туръ (?) **qypq** (**qypqi**н, **qypqypa**н, **qypqa**р) 1) горло, 2) журавль.

стучать: — адас или — — адас стучать: равкае дутдут адуфе онъ постучаль въ дверь.

душ (душун, душар) разливная ложка.

Оушан Кошанъ (деревни Арсув, Јаркув, Курјав, Худев, Буршав и Футі) 1); сушаншуј, сушаншуман, сушанар вошанецъ.

p.

рац (рац) (разлин, разр) гребешовъ.

†рав (равун) солнце: рав фатвуча багw, рав фуча багw см. багw равукан 2) радуга.

равукан см. рав.

*раві довольный; — бас быть довольнымъ: міл wyн — дабішін если ты имъ не доволенъ.

ран (ранун, ранар) мельница; хілі — см. хіл; ранукан (ранукандін, рануканар) мельникъ.

раћућан см. раћ.

†ракк (раккун, раккан, раккар) дверь; раккаттај (раккаттин, раккаттајар) нищий.

раккаттај см. ракк.

рак (ракін) супъ.

рамајкан (рамајкандін, рамајканар) пастухъ (для скота).

*ранг цвътъ; рукун ранг см. рук.

*ратал (раталін, раталар) мёрка (6 фунтовъ ³).

реж (режулан, режар) шило.

¹⁾ За исключеніемъ селенія Футі, вездѣ въ Кошанѣ говорятъ на кошанскомъ нарѣчіи агульсваго явыка. Въ «Дагестанскомъ Сборникѣ» Ковубсваго эти деревни носятъ слѣдующія названія: Арсугь, Яркугь, Курагь, Худигь, Вуршагь, Фута.

²) Суфф. kaн встръчается во многихъ словахъ, означающихъ ремесло, занятю, напр.: hawakan пастухъ, pahykan мельникъ и т. п.

^а) Въ Кумух 7 фун.

- рекw (рекун, рекwар) блескъ, отблескъ, свътъ; рекwе hад Венера (звъзда).
- †рек (рекун, рекар) путь, дорога; рекуладас отправить въ путь: саждагарікарі ву мун рекул адасе я тебя отправию въ дорогу съ (этими) купцами; реку учас отправиться въ путь: мур реку учунај они отправились въ путь.
- ріхwас: Д. Н. ріхwарі, Д. П. ріхуна, П. ріхw (маріхwа) спрашивать.
- ру, руш (рудан, рушар) иголка; цардашін ру будавка.
- руг (ругуін, ругар) земля (имя вещественное).
- руву (рувујін, рувумар) холодъ, морозъ: те кінај рувуна онъ умеръ отъ холода; руву, —ф, —ттар холодный: бер холодная вода.
- †руд (рудін, рудар) кишка (исключительно жвачныхъ животныхъ?).
- †руж—руџ (ружуран, ружар) хвостъ; ружуракан (ружуракандін, ружураканар) подхвостникъ.

ружуракан см. руж.

руџ = руж.

- руккас різать, зарізать, убивать: чін руккуна ha мы зарізали барана; еремі руккуна зарізали, убили человіза.
- †рук (руку(i)н, рукар) пепель; рукун ранг сфрый.
- рукwас сушиться, адас сушить: раку адунај зе літ солнце высушило мою бурку; руку сухой: ўкw см. ўкw.
- †руд (рудан, рудар) жельзо; рудан уста см. уста.
- рудас: Д. Н. рударі, Д. П. рудуна, П. руд (маруда), Пр. рудаф, рудуф достигать: зун рудунај муја са аті Гекун я достигь Буркихана (прибыль въ Буркихань) въ 8 часовъ; мур рудуфе хала они достигли дома, они пришли домой.

Рутул Рутуль; рутулшу**ј** (рутулшуwан, рутулар) рутулецъ. рух (рухан, рухар) русло.

рухас Д. Н. рухарі въ: зам рухаріа громъ гремитъ.

*рухсат позволеніе; — ес позволять: — тін зіс... позволь мив...

руч (ручун, ручар) роса; иней.

†руш (рушан, шімар) дочь, дёвочка, дёвица; рушан гада внукъ; рушан руш внучка.

рўбас (рўбас) кипёть: бер рўбарај вода кипить; варить, кипятить: фашам ме јакк рубас отнеси это мясо, сварить его.

c.

†са-д 1; са хал, са еремі одинъ домъ, одинъ человъвъ; садар одинъ, одиновій (allein); сасадді по одному (см. § 6); сајіја нослъзавтра; сара см. сасра.

*саwда торговля: чун мус wapaj саwдајіс когда вы идете торговать? саwдагар (саwдагардін, саwдагарар) купецъ. саwдагар см. саwда.

*сав, —ф, —тар живой (lebendig).

сасра, сара (сасрајін, сасрамур, сарамур) другой; — еремі, — ереміар другой человівь, другіе люди; сарамур суман вавь другіе.

сарг (саргін, саргар) чесновъ.

сатіл (сатілін, сатілар) крючокъ.

*са'ат, са'ат (са'атін, са'атар) чась, часы: са са'ат одинь чась; зе са'ат мои часы; hane са'ат(т)і сейчась.

саман адас плавать (арабск. самак = рыба?).

са (са ун, са ар) патронташи (на черкесскъ).

са а см. са ат.

сеје, —ф, —ттар толстый: — еремі толстый челов'вкъ, вур толстое дерево.

сехw (сехwін, сехwар) коренной зубъ.

†сілем (сілемін, сілемар) різвець (зубъ).

Сірна Сурхи (въ Даргинскомъ округв).

*сірка (сіркајін, сіркажур уксусъ).

*?субћан (субћанін, субћанар) четви (Перестан. араб. hicāб?). сукра (сукраін, сукражур) миска.

сул (сулен, сулар) рожь.

†сул (сулан, сулар) лисица.

*султ (султун, султар) суббота.

суман вакъ; wyн суман какъ ты; -ф, -тар подобный, похожій.

*сунні (суннін, суннішур) магометанинъ суннитской віры. тсуцел (суцелін, суцелар) усъ.

сур половина; — 'ўш полночь; сура 'ўша въ полночь; сур(а) јав полдень, сура јавурі въ полдень.

*сурна (сурнајін, сурнажур) зурна.

сурс (сурсуран, сурсар) пищепроводъ.

сус (сусан, сусар) молодая жена, невъства (до перваго ребенва).

c.

сал (салан, салар) хлъвъ. †cy (cywaн, cywaр) гора.

T.

тарқун (тарқунін, тарқунар) надмогильный камень.

*тенер (тенерін, тенерар) печь, тория.

тур (турун, турар) ложка.

Табасаран Табассараны; табасараншуј (табасараншуwан, табасаранар) табассаранецъ.

^{*}талат (талатін, талатар) вторникъ.

^{*}тамва (тамвајін, тамважур) тавро.

таw (таwін, таwар) сухожиліе; і'ін — жила.

*?таw (тамуран, тамар) вомната (большая). (Тур.-тат. отақ, отау?).

*тазі охотничья собава.

таћа вотъ тамъ!

*тақалту (тақалтурін, тақалтужур) потникъ.

*таліћ, талећ (таліћін, таліћар) счастіе; — кајеф счастливый, вому везетъ; — кадажаф несчастный, кому не везетъ.

*?тамана адас обнимать.

*тамбақу (тамбақунін, тамбақушур) махорва, табавъ.

*таца (тацајін, тацашур) холмъ.

*таріх (таріхін, таріхар) число (Datum).

тарз разноцвѣтный, пестрый.

*тарлан (тарланін, тарланар) ястребъ (свётлаго цвёта).

*тахт (тахтін, тахтар) тахта; кровать.

та'ада, — ф, — ттар, та'адірі скорый, быстрый; та'адірі hajwan быстрая лошадь; та'адірі jax скор'ье иди!

те (Р. тін, Т. ті, Д. тіw, Д. 2-ой тіс; мн. тур) онъ; тотъ (см. § 5. 2); тін его (мъстоим. прит. см. § 5. 3); турін ихъ (мъстоим. прит. см. § 5. 3); теме мн. турмур вещь, вещи: ве теме (турмур) аттім хwарцінаріває вынь мои вещи изъ хурджина.

теме см. те.

тенг (тенгун, тенгін, тенгар) подпруга.

тін см. те.

ти дай (непр. пов. отъ ес давать); тін цас просить чегониб.: hate руш тін цас эту дочь дай сказать—просить руки дівицы.

тіса(') тамъ, туда (ср. haтіса); тісаді(') тамъ, туда (ср. haтісаді).

ти туда: рудунај ти достигли туда, прибыли туда.

¹) Вукв.: то (и) это.

тоц см.

тујђум (тујђумін, тујђумар) астребъ(?) 1).

†туқ (туқу(і)н, туқар) цв втокъ.

*туц (туцу(j)iн, туцар) 1) пушва, 2) мячь.

*тупанчі (тупанчін, тупанчішур) пистолеть, тапанча.

тур см. те.

тур (туранін, турар) сабля.

турба (турбајін, турбашур) мізшокъ для корма.

турін см. те.

дурмур (см. те).

туту (тутуwін, тутуwур) слюна; ах — плевовъ; — фаттіћас см. фаттіћас.

*тутум (тутумін, тутумар) табакъ, тютюнъ.

*туфанг (туфангін, туфангар) ружье; — атас см. атас.

T.

таwар (таwарін, таwарар) замовъ (Vorlegeschloss).

*тамус (тамусін, тамусар) павлинъ.

тагар (тагарін, тагарар) окно.

танас распухать: зе хіл танунај моя рука распухла; тану (тануwін, тануwар) опухоль.

таћу см. таћас.

таһур, —ф, —тар мутный; — ћер мутная вода.

тақ (тақін, тақар) корзина.

тамс (тамсун, тамсар) коверъ.

теркеј (теркерін, теркејар) сушеная груша.

тінк (тінкін, тінвар) капля; хлопья (сивга).

† тулін, тумар) палець: ha — большой палець; шаhадат — указательный; ja ані — средній; качалеј — мизинець; качалеј тумун бугулі фаjа ту безымянный (букв.: мизинца около сущій п.).

тул (тулін, тулар) хлыстъ, палочка; мугулін — ребро.

1) Хищная птица, почти бѣлаго цвѣта.

тур' (тур'ўран, тур'ар) икра (ноги). (тутуран, тутар) муха.

y.

угwас: Д. Н. угwарі, Д. П. угуна, П. уг, угw (муга); Пр. угаф (угwаф), угуф чесаться: кіл угwаріа голова чешется; чесать: ті учін ту угwарај онъ чешеть свой палець; зажигать: уг ісцічка зажги спичку і); горъть: лампа угwарај лампа горить.

тубал (убалін, убалар) дождь.

упас жарить: қабаб — жарить шашлыкъ.

уз (узуран, узар) пупъ.

увас: Д. Н. уварі, Д. П. узуна, П. уз (муза), Пр. уваф, узуф доить.

*увангі (увангін, увангішур) стремя.

утан, —ф, —тар гордый, высоком врный.

уфас: Д. Н. уфарі, Д. П. уфуна, П. уф (муфа), Пр. уфаф, уфуф сохранять: haмe ахча уф зун аресті сохрани эти деньги до моего прівзда; шун Алланді уфурај сохрани тебя Богь! охранять, слёдить за кёмъ-ниб.: хала'ас атдартарі, уфаф Кунај не пускали его изъ дому, охраняли его, слёдили за нимъ; кормить: шінікш уфарі бунај они кормили ребенка.

уккwас: Д. Н. уккwарі, Д. П. уккуна, П. укк (мукка), Пр. уккаф, уккуф бёгать: уккуна Зал амчунај Залъ выбёжаль (бёгомъ вышель).

укун (укунін, укунар) ночлегь барановъ.

уке, —ф, —ттар густой.

укас: Д. Н. укарі, Д. П. укуна, П. ук (мука), Пр. укаф, укуф сосать.

†ул (улін, улар) глазъ.

¹⁾ Спичку надо чесать по поверхности какого-нибудь предмета, чтобы зажечь ее.

улгін, —ф, —тар легвій; hame бармақ улгінф е эта папаха—легвая.

улул (улулін, улулар) нора, берлога: сулан улул нора лисицы.

ун (уни, унар) голосъ, шумъ, вривъ.

унет (унетін, унетар) бровь.

ун(і) hac: Д. Н. унмарі, Д. П. уні hyна, П. уні h (унмі ha), Пр. уні haф, уні hyф слышать: тіс уні hyна hyна, Рустам арес ірефе онъ услышаль, что Р. придеть; ле уніhaj hap уса объ этомъ слышали вездъ.

уппеј адас цѣловать.

удум (удумін, удумар) палочки для выниманія хинкала изъ

ур передняя часть; уріћ передъ: жалан уріћ передъ домомъ; жалан уріћас съ дома..., (отъ) передъ домомъ; уріћ заманді(*) въ прежил времена.

*урдег (урдегін, урдегар) утка.

урккав (урккавін, урккавар) ярмо.

†урч (урчуран, урчар) теленовъ; ве ћані урчуна а моя ворова тельная; урчарікан (урчарікандін, урчаріканар) пастукъ для телятъ.

урчарікан см. урч.

ус (усун, усар) мъсто; hap уса вездъ.

*уста настеръ; рудан — вузнецъ; лікарін — сапожинвъ; іфан — м'ядныхъ д'яль мастеръ.

*устул (устулін, устулар) столь; стуль.

јутун (утунін, утунар) смина.

утај (утін, утајар) двухлетний свотъ.

увас: Д. Н. 'алдı, Д. П. утука 2), А. 'алдірі, увајрі, П. уван (ма'ал), Пр. уваф ('алеф), утуф кушать, всть: фідеран кваншіра, уван сколько кочешь, вшы! ме Рустама 'ал-

¹⁾ унібај встратилось мив два раза.

з) Произи. почти какъ утоня.

дајwа ме ереміар Рустамъ вушаетъ ли этихъ людей? (Изъ сказки).

уту, —ф, —ттар гнилой.

ухас: Д. Н. ухарі, Д. П. ухуна, П. ух (муха), Пр. ухаф, ухуф пить; — адас напонть: ухас ада фајманар напон лошадей.

ущае восить (траву), жать (хавоть) 1).

уч (род. учін, мн. род. чімін) самъ: уч Рустам самъ Рустамъ; учін свой (мъстоим. прит.): учін фајман вушунај онъ взялъ свою лошадь; чімін ихъ, свой (мъстоим. прит.): чімін цатчандіс цефе они сказали своему царю.

учас мыть: уч we хідар вымой свои руки; уч we чохај вымой свою черкеску.

учин см. уч.

уче, —ф, — ттар вислый.

учас: Д. Н. учарі, Д. П. учуна, П. уч (амуча), Пр. учаф, учуф входить: учунај ме калајі онъ вошель въ кръпость; — реку отправляться въ путь: мур реку учунај они отправились въ путь.

ÿ.

ўвw (ўвwін, ўвwар) трава; руку — сёно; чере — трава (свёжая).

ўр^га, — ф. — ттар тяжелый; — бармац тяжелая напаха; — еремі человёнь тихаго карантера; — рајуман лошадь съ тяжелой походной. (ўттан) медъ.

ф.

фа есть (см. § 7, С. 28).

^{*}фанум (фанумдін, фанумар) умъ, разумъ.

^{*}фарадаті сповойный.

¹⁾ Или учас, какъ у Эркерта?

- фас ¹) зачёмъ? почему? фас чун зіс атарај зачёмъ вы меня бъете?
- фататас пускать: фатат hajwaн пусти лошады фатат узанга пусти стремя!
- фатручас выходить; подниматься (отъ солнца): раз фатруча-
- фаттарћас падать, пускаться: заwас фаттарћунај істикан отъ меня упаль стакань я урониль стаканъ.
- фаттійас бросать: фаттмійа левуманар не бросай вамнями; учра фаттійуфе самъ тоже бросился (навемь); туту плевать.
- фацас: Д. Н. фарцарі, Д. П. фацуна, П. фаце (фамарца), Пр. фарцаф, фацуф держать: фаце зе hajwah держи мою лошадь! фаце зе туфанг держи мое ружье!—поймать, ловить: хwapa фацунај собака поймала зайца; нанимать: зу wyн фацуф нецбарді я тебя наняль слугою; хватить: зе хіл фацуна, аттім зун схвативь мою руку, вытащи меня!
- фача въ: фача ес (от)давать: самдагарарім інај адзур візіл онъ (от)далъ купцамъ 1000 червонцевъ.
- фера ²) ничего (съ отриц. глаг.): фі wac агуні? Фера агундаwа что ты видёль? Ничего не видёль.
- †фі что? wyн фі 'қарај что ты говоришь? фі е ле что это (тамъ наверху); фідећан, фідіћан свольво? фідећан вабанф е вавъ онъ большой! фідіћан ваншіра, утан свольво хочешь, йшь! — фідас 3) вачёмъ? почему?
- *фіцір мысль, дума; адас думать, обдумать.
- *філ (філін, філар) слонъ.
- †фіш (Р. haнaн, Тв. haнa, Д. haнaw, Д. 2-ой haнac, мн. фішар, Род. haнapін, Тв. haнapі) вто? фіш е де еремі

в Въроятно, изъ фі 'qас что дълать?

з) Это слово невърно происходить отъ: ф1 что.

Отъ фі адас, фі 'дас что д'ялать. (Ср. фас).

вто этотъ человъвъ? haна цуні вто свазалъ (это)? — haнан(ф), haнарін(ф) чей? haнанф е ме ханцал чей этотъ винжалъ? — фішра (съ отриц. глаг.) нивто: фіш аріна? Фішра аріндама вто пришелъ? Нивто; фішті вавъ? зіс фішті haphypaj вавъ я могу внать, буду знать? фішті адасе вавъ я сдълаю? фіштін что за?

фішті, фіштін см. фіш.

†фун (фунін, фунар) брюхо, животъ; фуні ћас заберементь: мін ћір фуні ћунај его жена заберементь а; фуні аје, —ф, —ттар беременная.

фур (фурен, фурар) колесо.

фурд (фурдін, фурдар) навозъ.

фурдех (фурдехін, фурдехар) улей; чарчарін — см. чарчарін. фучас заходить (о солнців и пр.): рекмі had фучунај Венера вакатилась; рак фуча багж см. багж.

x.

хам задняя часть; жалан хамай за домомъ; вавъ нарёчіе: назадъ: хам алдарцас посылать назадъ; вавъ послёлогъ тавже: за, послё: дімандін хам далуунај послёдивана (совёта) разошлись. (См. тавже хал—).

*хамар изв'єстіе, новость: — адас осв'єдомилять, предупреждать: цатчандіс — адунај осв'єдомили царя, дали внать царю; — нас увнавать: тіс — нунај онъ узналь; — вушас осв'єдомляться, спрашивать: націмінас — вушунај они спросили врача.

Хаідаq Кайтагъ; хајдаqшуј (хајдаqшуwан, хајдаqар) вайтагецъ.

хајма (хајмајін, хајмашур) налласъ.

*хајр (хајрін, хајрар) польза.

xax=xaw; xaxak=xawak; xaxakac=xawakac.

†халад ¹) (халадін, халадан, халадар) врыша.

¹) Ср. жал домъ.

*халіча (халічајін, халічамур) воверъ (для намаза).

*халф (халфунін, халфдін) народъ; люди.

хамбар см. hip.

хамбе, —ф, —ттар самва; существо женсваго пола; — багнии медвёдина.

*xamic (xamicin, xamicap) четвергъ.

*ханцал, ханжал (ханцалін, ханцалар) винжалъ.

хар (харін, харар) ядро (Hode).

хас: Д. Н. харі, Д. П. фоушуна ¹), А. хајрі, С. фоушушін, Ж. фоушурај, П. фајах (маха), фашам отнести: ме турмур фајах отнеси эти вещи!—принести: зе хwарцін фашам принеси мой хурджинь!—привозить: руш хасе онъ привезеть дівицу.

хwар (хwаран, хwарар) вобыла.

*хwарцін (хwарцінін, хwарцінар) хурджинъ (перевид. сумви). хем (хемун, хемар) орбхъ.

херх градина; херхал градъ: херхал wapia градъ идетъ.

*хізан (хізандін, хізанар) семейство.

†хіл (хілін, хілар) рува; хілін раһ ручная мельница.

xink (xinkin, xinkap(ap)) xunkasa.

ходул (ходулін, ходулар) легвія.

хот (хотуран, хоѓар) жало: віс wарwура хот івунај тумус пчела меня ужалила въ палецъ.

ху (хујін, хумур) пахотное м'всто; нива.

хуј (хwаран, хурур) собава.

хум катас забывать.

*хураг (хурагін, хурагар) пища.

хурас: Д. Н. хурарі, Д. П. хуруна, П. хур (махура), Пр. хураф, хуруф читать: зун хурунај ћаме дафтар я прочень эту внигу, я читаль эту внигу (ті хураріа онъчитаеть); хуру, —ф ученый (начитанный); —родиться: ме бірас хурунај гада у этой женщины родился смиь;

¹⁾ Можно писать: фамшуна, фамшушін и т. д.

ме Нућ цајванбардін заманді хуруфе онъ родился во время пророва Ноя; родить; хурунајраф мн. хурунајраттар родитель; — хурас афас обучать, учить: ще хурас арфарај онъ хорошо учить, онъ — хорошій учитель.

хурд (хурдан) вулавъ. хурт (хуртун, хуртар) пъна.

Ì.

жал (жалан, жалар) домъ, комната; шінікмін — см. шінікм; жала дома, домой: вун hал wąсе жала я теперь пойду домой.

херже, —ф, —ттар прозрачный; пропускающій світь. жиді (отъ жи манера? Ср. Текстъ І. Грамм. разборъ, подъ адіважиді).

хул (хулін, хулар) борозда, слёдъ (?)

ц.

цірку (ціркујін, ціркумур) незаконный ребенокъ. цул (цулін, цулар) осень; цулана осенью.

ц.

† фа огонь; замарін — молнія.

фамурар (фамурарін) рl. t. огниво (Fenerstahl).

Щарур Цахуръ; фаруршуј (фаруршуман, фарурар) цахурецъ.

фалц (фалцун, фалцар) зарница.

факу, — ттар вривой; — рек вривая дорога.

фарул (фарулін, фарулар) очагъ, мъсто для огня, каминъ.

фахун (фахунін, фахунар) бревна на потолвъ (нижнія, самин връцеія).

цабракул (цабракулін, цабракулар) бабочка.

це 10 въ числительных от 11-19: цеса-д 11, це-од 12, це-бібуд 13 и т. д.

†цен (ценан, ценар) воза; сума — диван воза (туръ?) deie, —ф, —ттар новый.

цеви (цевини, цевинар) свадьба.

цере. —ф. —ттар чистый; — бор чистая вода.

плин (ціпинін, ціпціпар) ресница.

цуппе, —ф. — ттар жествій; — еремі скупой челов'явъ.

цуре, —ф. — ттар старый (о вещахъ); — хал старый домъ.

п.

цал (цалы, цалар) ствна.

Ц.

цуц (цуцуран, цуцурар) задиги проходъ.

ч.

*чај (чајун) чай.

чал (чалун, чалар) съть; — накас бросать, завинуть съть.

тчам (чаман, чамар) масло (изъ свареннаго іфал).

*чана (чанали, чанажур) сани.

чанг (чангун, чангар) горсть: са — наран одна горсть мужи. чантеј (чантејін, чантејар) мізшокъ (маленькій).

чарқы (чарқун, чарқыр) детеныши разныхъ животныхъ, напр.: вітанін — вотеновъ; ца алан — дыпленовъ; ве гітан чарқ жаріа моя вошва беременная.

чарчарін въ: -- фурдех большая корзина для самана.

*vaxip (vaxipin, vaxipap) вино.

*чақма (чақмајін, чақмажур) сапогъ.

*чатір (чатірін, чатірар) палатка.

TWE CM. TYH.

THE CM. THE

чере, -ф, -тар свъжий: - ўву см. ўву.

*четін, —ф, —ттар трудный: — чал трудный языкъ; еремі человікь тяжелаго карактера.

†чі (чічін, чі(j)ар) сестра; чічін гада, — руш племяннивъ, племянница.

чішін см. уч.

чімхар (чімхарін, чімхарар) двоюродный брать; двоюродная сестра; чімхарін гада, — руш племяннивь, племяннивь ница.

*чігур (чігурін, чігурар) чонгуръ.

†чін (Р. че, Тв. чін, Д. чаw, Д. 2-ой час) мы (ср. бін, § 5. 1); че нашъ: че жал нашъ домъ; чеф нашъ: ме жал чеф е этотъ домъ—нашъ.

*чірак свіча.

†чу (чучун, чуwар) братъ: чучун гада, — руш племянникъ, племянница.

*чушал (чушалін, чушалар) мёшовъ.

*чугун (чугунін, чугунар) чугунъ.

чу (чу су јін, чу су јар) арба.

*чул (чулдін, чуллар) невультурныя міста (тат. чол, чол). чулле, —ф. —ттар синій, голубой.

†чун (Р. чwe, Тв. чун, Д. чwaw, Д. 2-ой чwac) вы; чwe вашъ: чwe хал вашъ домъ; чweф вашъ: ме хал чweф е этотъ домъ—вашъ.

*чухај (чухајін, чухајар, чухажур) червеска. чўв (чўкун, чўкар) шумовка.

4.

чал (чалан, чалар) явыкъ (Sprache): авул чал агульский явыкъ; слово.

Чар Джарія (часть Закатальскаго округа).

тчар (чарін, чарар) волосъ.

чек (чекалан, чекін, чекір) 1) бурдюкъ, 2) грыжа, 3) рыба. чікан (чіканін, чіканар) серипка.

†чід (чідуран, чідар) блоха.

чы (чын, чывр) 1) бревно (потолев, надъ цахун'ами), 2) поясъ.

чір адас разрушать: шанур чір адасе онъ разрушить городъ. *?чірна, —ф, —ттар гразный.

чічекк (чічеккін, чічеккар) лукъ (растеніе).

чуд мало, немного: — жалар, ереміар мало домовъ, людей; — ахча мало денегъ; са — немного; са — гарді немного, нъкоторое время: вун аресті са — гарді нурзар адас жарајшін агж я пока приду немного стоять сдълать если есть смотри — смотри, нельзя ли задержать его немного, пока я не приду.

*чуцур рабой (отъ осны).

ш.

шамлаћас уставать, утомляться: зун шамлаћуні јаа дара а усталь (утомился) сегодня въ лесу; шавлаћемал усталость; шавлаћемал кетас отдыхать.

*шаwлар (шаwларін, шаwларар) брюки, панталоны.

*тад, —ф, —тар веселый, радостный.

*шаћадат свид'втель; — ту см. ту.

*таһур (таһурдін, шаһурар) городъ.

шақ (шақунін, шақар) подоврѣніе; — ћас подоврѣвать: зе шақ а һаті зе ханџал каттівеwан я подозрѣваю его въ вражѣ моего винжала.

шімар см. руш.

шій (шійін, шійар) вишка.

шіл'ан (шіл'анін, шіл'анар) узда.

*шімал (шімалін) съверъ.

шінів (шінів шінів шінів шар) дитя, ребенов ъ; шінів шінів

¹⁾ Тат. слово?

шуј (шуман, шујар) мужъ; мужчина: ве шуј мой мужъ. шутівас: Д. Н. шутіварі, Д. П. шутівуна, П. шутів (шут-міка), Пр. шутіваф, шутівуф щипать.

*ттүшва (шүшвајін, шүшвамур) сабля.

Щ.

ши (шиун, шиар) гравій. шутукі (шутукін, шутукішур) свистовъ.

* абасі (абасін, абасішур) абавъ (20 коп.).

'aw, 'awaлaн, 'awaлар люлька, колыбель.

†°а-д (од) 2; °а еремі два человіва; оодді по два; одар вдвоемъ; о (°а) гелан два раза.

****а**ціз слабый, безсильный.

ʻaj (ʻajaлан, ʻajaр) вилва; гwарцарін — грабля.

[•]аја, —ф, —ттар плохой.

'agw='agw.

* амал бас быть возможнымъ; амалдама нельзя.

'анінвіл 1) ('анінвілін, 'анінвілар) плечо.

*араба арба.

^{*}ара wąс быть бевполевнымъ; говоря о ружьѣ: дать промахъ. ^{*}'араді водка.

ард (ардін, ардар) зима; ардана зимою.

*аре, —ф, —ттар пустой: — істіван пустой ставань: — еремі нагой, голый челов'явь.

ар'а, — ф, — ттар шировій.

'асе, —ф, —ттар старый.

* ашіц (ашіцін, ашіцар) любовник , любовница.

amac cm. 'amac.

'arw ('aryн, 'arwypaн, 'arwap) зервало.

'а́кw ('ақwан, 'а́кwар) свёть, блескъ; 'а́кwе, —ф, —ттар

¹⁾ Составное слово? а произносится а.

свётлый: — 'ўш свётлая ночь; — думаш свётлая матерія.

**åqул умъ; — аје-ф умный.

'àmac ('amac): Д. Н. 'àmapi, Д. П. 'àmyna, П. 'àm (ма'ama), Пр. 'àmaф, 'амуф плакать: те 'àmapia онъ плачеть; — промокнуть, намочить: ве літ 'амунај укалі мою бурку намочиль дождь; — адас намочить: 'àmac aqà далам маракамді' керруна намочи перо, въ чернила опустивъ — обмокни перо въ чернилахъ.

'āчар) долина; русло.

* ілмі (ілмін, ілмушур) ученость, наука; ілміна-ф ученый.

* ica (icajiн, icawyp) палка (съ ручкой).

орку (оркун, оркун) жвачка.

* орус (орусдін 1), орусар) руссвій.

'öÿ, 'ў ('öін, 'öар, 'ўар) калъ.

* ўмур (*ўмурдін, *ўмурар) возрастъ; — уц сважи, свольво тебв лёть.

"урцен ("урцени, "урценар) точильный камень.

'ўче, —ф, —ттар вислый: — неве вислое молово.

"ўш ("ўшан, "ўшар) ночь; "ўшірі ночью; јаа "ўшірі въ прошлую ночь.

¹) 'брустін.

АЛФАВИТНЫЙ СПИСОКЪ

русскихъ словъ съ указаніемъ, гдѣ отыскать соотвѣтствующія имъ агульскія.

A.

Абавъ абасі. Авторъ лівес. Агулецъ, агулька акул. Агульскій ақул. Агульски, по- куркжас. Акуша, акушинецъ акуша. Аллахъ Аллаћ. Алмавъ алмас. Арба 'араба, чуц. Арестантъ (Арестовать (дустав. Аршинъ аршум. Аулъ фар. Афганистанъ Афран. Ахтинецъ Ахті. Ахты

Б.

Бабочка фабравул.
Бабушка афа, фабаж.
Базаръ базар.
Балконъ вжар.
Барабанъ далдам.

Баранъ ha. Барашевъ вкел. Бекъ бег. Безбородый кwacca. Безполезный ара. Безсильный аціз. Безусый к жасса. Берегъ кірақ. Беременная фун, мудур, чарк, урч, кwaнч, ккел, карцул, лідан. Берлога улул. Бешметь wалцак. Бить јарђас, —ся (о сердцв), дiwac. Блескъ 'акw, рекw. Блондинъ буре. Блоха чіл. Блудница канца. Вогатый) Богачъ 7 домлатлу. Богъ Аллаћ. Бовъ мугул. Боль іттал. Больше артус.

Большой ара, кабан.

Больть іттас.

Борода муџур

Борозда хул.

Бороться ажчжас.

Боязнь (гуч

Браслетъ кwаніш.

Братъ чу.

Брать вушас, — верхъ артуц.

Бревно дун, чіл, цахун.

Бремя дуч.

Брить аладас, внедас.

Бровь унет.

Бросать кеттійас, фаттійас.

Брошюра цуз.

Брюки шамлар.

Брюхо фун.

Бубенецъ г марц.

Бубенчикъ занг.

Бубенъ дафт.

Буйволъ гаміш.

Булавка ру.

Бумага віж.

Бурдюкъ чек.

Бурка літ.

Буркиханъ Гекун.

Буса кулех.

Бухара Бухарі.

Быкъ wey.

Быстрый та ада.

Быть бас (см. также есть).

Бъгать нішас, уквас.

Бъднявъ міскін. Бъднявъ міскін. Бъдый жагwар, цагwар.

B.

Варить рубас.

Вашъ чун.

Вверхъ wарт.

Вдвоемъ а-д.

Вдова Вдовецъ в апрін.

Вездъ ус.

Везетъ, мив — талій.

Венера режw.

Верблюдъ дежа.

Верхушка кекw.

Вершина парв.

Веселиться цеф.

Веселый шад.

Весна і бір.

Весь вілді.

Вечеромъ (

Вечеръ

Вещь те.

Вздохнуть аh.

Видеть агжас.

Вилка ај.

Вино чахір.

Вкусный іже.

Влагалище біш.

Владътель ада, ејесі.

Владітельница ада, ејесі. Вложить вівас, івас.

Влівать ачамас.

Внизъ wарт, еј.

Внукъ гада, руш.

Внутренность ан.

Внучва гада, руш.

Вода ћер.

Водка 'араді.

Возвращаться алдаркас.

Возлюбленный, —ая вкан-

Возможнымъ, быть — бас, амал.

Возрастъ 'ўмур.

Война да'wi.

Войско вушум.

Волосъ чар, дамуч, — надъ

Воль фач, четырехлётній — јард.

Воробей жасу.

Ворона кwa анај.

Воронъ каруа.

Ворота вацу.

8 муја-д, 80 мајцур.

Воскресенье алрад.

Воскъ мум.

Востовъ багж, машріц.

Восходить алічас.

Восходъ, передъ — солица јі-

Вотъ ма, -- виизу гаћа, -

здёсь маћа, — такъ ћамішті, — тамъ маћа, лаћа.

Вошь нетт.

Впускать ачатас.

Врагъ, вражда душман.

Врачъ ракім.

Время waда, гаћ, заман, фал, въ прежнее — заман, въ это — waдa.

Вселенная дунја.

Все-таки жкун.

Вскачь, пускать — алібас.

Вставать Бузас.

Встричать алчарнас, начарнас.

Всв жалла.

Вторнивъ талат.

Вуаль цардам.

Вуркунъ, -ецъ Бардун.

Входить ачащас, ачејрас, учас.

Вчера над.

Вы чун.

Выдержать Бузас.

Вывидышь кеттійас.

Вымирать цеттерћас.

Buns haw.

Вынимать arriwac.

Выпадать аттарбас.

Выскочить атракас.

Bucorin hawa.

Высоком врный утая.

Вытирать цікас.

Выходить атwac, аwww.ac, ат-

Выхолощенный ахта.
Вьювъ вад, дуч.
Въва варк.
Вътвь кул.
Вътва кул.
Вътва кул.
Вътва кул.
Вътва кул.
Вътва кул.

Г.

Гвалтъ діјамат.

Гвоздь керт. Гдъ нанді, небі. Γe! ja. Гибкій діцас. Главъ ул. Гнилой уту. Гной маш. Говорить вурвжас, цас. Годъ іс. Голова від. Голодный) гаш. Голодъ Голосъ ун. Голубой чулле. Голубь луф, Голый аре. Γopa cy. Гордый утан. Горло дурд. Городъ шанур. Горькій далаул. Горсть чанг, две горсти мей. Горъть угмас.

Готовиться і Готовность > hasyp. Готовый Грабля 'ај. Гравій шім. Градина херх. Градъ мерки, херк. Гребешовъ раз, базбав. Гремъть зам, рукас. Грива цуд. Громадвый кабан. Громъ заж. Грудь мухур, женская — бізі. Груша ціхер, — сушеная тер-Rej. Грыжа чев. Грязный чірра. Губа му'ул. Губденъ Губдан. Гуляніе TVJATE \$ Густой калін, уке. Гусь каз.

Д.

Да еј.
Давать, дать ес.
Дагестанъ Дабостан.
Два а-д, по два а-д, 20 ва-д.
Дверь ракв.
Двоюродный братъ, — ая сестра чімкар.
Девять јарчо-д, 90 јарцар.

День јак. Деньги ахча. Деревия рар, зимняя — мей. Дерево вур, дар (см. тавже wap). Держать фацас. Десять і \dot{q} у-д (отъ 11—19) \dot{q} е. Джарія Чар. Джейранъ цејран. Джинъ цін. Диванъ діwaн. Дитя вірв, шінівм, незавонное — цірку. Длинный јарха. Для балалді. Дно ввен. Добрый іже, іце. Довольный разі. Догонять качарнас, качејрас. Дождь укал. Доить увас. Долго јарха. Долгъ бурж. Долина ач. Доля цај. Jona) Домой 🕽 жал. Домъ 3 Дорога рев. Доска дул. Достигать рудас. Дочь руш. Другой сасра.

Другъ дуст.
Дружба дуст.
Дубъ кара авач.
Дума фікір.
Думать фікір.
Дуравъ багур.
Дымъ кум.
Дъвица руш.
Дъвочка руш.

E.

Еврей цућуѓ. Его те, ме, ле, ге. Есть а, фа, е, қа, ка, һа, ка, ал.

ж.

Жамдующій бовуран.
Жалить ікас.
Жало хот.
Жаль, стало — Аргиал.
Жальть (аргиал.
Жарить уцас.
Жать (хлёбъ) уцас.
Жвачка брки.
Келать кванбас.

Желудовъ карфун.
Желво руд.
Жена амш, бір, вторая — біді, молодая — сус, главная — фабір.
Женщина бір.
Жеребеновъ лідан, імра.
Жесткій думпе.
Животъ фун.
Жидвій біме.
Жила там.
Журавль дурд.

3.

3a xaw. Забеременъть фун. Забывать хум. Завтра багаћ. Завязать ітас. Загибать, —ся діцас. Задъ жуд. Зажигать вікмас, угмас. Закатываться фучас. Законный ралал. алчакас, Заврывать аладас, kirac. Залогъ аманат. Замовъ тамар. Занавись цардам. Западъ багж, марріб.

Запирать, —ся аладас, кікас. Запрещенный рарам. Запрягать ккітас. Зарница цалц. Заръзать рувкас. Заряжать ацас. Застежка кечірма. Заходить фучас. Зачвиъ адас, фас, фі. Заяцъ ар. Звъзда ћад. Зданіе надъ роднивомъ дулла. Здысь місаді('), hamica('). Зеленый вазе. Земля руг, ціл. Зервало 'агw. Зима, зимою ард. Зимовка меб. Змъя ілан. Знакъ собственности ірц (см. тавже тавро). Знамя бајдар. Знать рарбас. Золото Золотой (візіл. Зрачовъ гаwhap. Зубъ сехм, сілем, гмарц... Зурна сурна. Зять јазна.

И.

Иголка ру. Изв'встіе хамар. Изрубить, —ся царча.
Изръзать царча.
Изумрудъ зумруд.
Икра (ноги) тур.
Или...или ја...ја.
Имя цас.
Иней руч.
Искать жівес, каруцас.
Итти wąс.
Ихъ уч, те, ле, ме, ге.

K.

Кабант вабан. Каждый hap. Казикумухъ јахулшуј. Кайтагь, -ець Хајдад. Какъ фі, фіш, суман. Калъ 'öy, архw. Кальянъ каліан. Камень кwan, недмогильный тарқун, ТОЧИЛЬНЫЙ 'ўрцен. Каминъ цафул, курма жн. Камышевъ вут. Капля тінв. Караулъ **ка**ра**w**ул. Караулить Кастрюля јавлам. Катеръ катір. Кеври јерјар. Керосинъ нафт. Кинжалъ ханцал. Кипъть рубас.

Кипятить рубас. Кислый үче, уче. Кишка руд, шіб. Класть hihac, ihac, kihac, кihac. anihac. Клей Клейстеръ Клепка керц. Клопъ гадгад. Ключица дівкра. Ключъ галеги. Книга дафтар. Кобыла хwар. Коверъ дішан, берхал, тамс, халіча. Когда мус. Koma qapeq. Кожица варк. Коза феф, дикая — феф, горная - дун. Козелъ сун. Козленовъ мурдур: Колесо фур: Колоколъ занг. Колоть атарьас. Колыбель 'аw. Колышекъ гwад. Кольцо банд. Koabho qwaqw. Комаръ вімз. Комната фопра, таж, хал. Конецъ гвоздя царчін. Конопля ганеw.

Кончить квіркмас. Конюшня мій. Копыто кwaч. Копье жіда, қарқужіда. Корень мер'й. Корзина так, чарчария. Кормить урас. Корова ћані. Коротвій жіве. Коса (волосъ) куч. Косить (траву) упас. Кость іркк, плечевая — ірф, грудная — дул, слоновая - mahi. Котель hajar. Котеновъ чарк. Который неје. Котъ курмам. Кошанъ Кошанецъ 1 Красивый батар. Краснушка (Красный Красть Каттівес. Кремень кут.

Кривой цаку.

Крикнуть waw.

Кричать waw.

Кровать **дахт.** Кровь і'.

Круглый гірген. Крыша халақ.

Крикъ ун, waw.

Крѣпость кала. Крючовъ кірін, царчін, са-ŢİJ. Кто фіш. Кубачи åpgåwe Кубачинецъ Кувшинъ гжар. Куда нанді. Кузнецъ уста. Кукла біцеј. Кувурува нажібудај. Кулакъ хурд. Купецъ куцец, съжда. Купить Бушас. Курага курек. Курить дімас, папірус. Курица ца". Кусовъ царча. Кушать утас. Къ бугу. Кюринецъ јаркваршуј.

Л.

Ладонь (руки) бай.
Лакь јахулшуј.
Лампа лампа.
Ласточка бішік.
Лгать білійан.
Легкій улгін.
Легкій ходул, іркw, лек.
Ледь кіхун.
Лечь ахас.

Лисица сул. Листъ паж. Лихорадка віздірма. Лицо касу. Лобъ амандул. Ловить фацас. Ложка тур, разливная — душ. Ложь Білічан. Ловонъ самуч. Ломать, —ся ја атас. Лопата (Лопатка (кета. Лошадь hajwaн. Лукъ чічекк. Луна was. Лъзть алкучас. Лъкарство дарман. Лъстница гурзел, му. Лёсь дар. Лѣто AKTOW'S Любить вканћас. Любовникъ кканћас, атіц. Любовнипа кканбас. Люди хало. Люлька ам. Лягушка аманцеј. Ляжка ақ.

M.

Магаль марал. Магометанинъ бусурман. Маленькій біці.

Мало чуд. Масло чам, ганеж. Мастеръ адас, уста. Матерія думаш. Матка хал. Мать баж. Махорка тамбақу. Медвъдица хамбе, большая вурцул. Медведь багніш. Медъ ўт. Между ар. Мельникъ (Мельнипа (Меринъ акта. Мертвый вес. Метла мугул. Мечеть мазгіт. Мизинецъ ту. Минаретъ вела. Миска сукра. Младшій бійі. Много пара. Могила несм. Мозоль бар. Мой зун. Молитва ду'а, кургун. Молиться вургун. Молнія ца. Молодой норуз, цаніл. Молоко некк. кислое — некк, Ψde. Молотовъ вад.

Молчать ба ас.

Морда му'ул.

Море фул.

Морозъ буран, руђу.

Мостъ му .

Моча

} зур.

Мочиться Мочь бас.

Мошонка, шулятная — цехер.

Мужской іл(л)е.

Мужчина еремі.

Мужъ

шуј.

Мужчина (^{ту}. Мука рар, мусу.

Муравей зімз.

Мусульманинъ бусурман.

Мутный тарур.

Муха тут.

Мученіе бізар.

Муэдзинъ мудум.

Мы бін, чін.

Мысль фіцір.

Мыть учас.

Мъдникъ іф.

Мъдь іф, желтая — вамшір.

Мърка кwат, раѓал.

Мъсто ус, пахотное — weph,

ху, дикое — цахwал, чул.

Мъсяцъ was.

Мъхъ ірц.

Мъшать адаркас.

Мъшовъ чантеј, чумал, турба.

Мягкій адул.

Мясо јакк. Мячъ туц.

H.

Наверхъ жарт.

Навовъ фурд.

Haroz 'ape.

Надывать кікас.

Назадъ хаж.

Называться цас.

Наковальня вкурз.

Наливать алчарбас.

Намочить ащас.

Нанимать фацас.

Нападать алчакас, алчішас,

арћас.

Напоить ухас, адас.

Наполнять ацас.

Народъ халд.

Насильно гуж.

Насыпать алчарбас, кекас.

Натравлять алібас.

Наука 'ілмі.

Находить жівес.

Начинать качучас.

Нашъ ћін, чін.

Небо заж.

Невъстка гада, сус.

Незаконный рарам.

Некрасивый батар.

Нельзя 'амал.

Немного ган.

Немного чуд.

Непріятель душман. Несповойный цінцал. Нести адхас, — внизъ аладас. Несчастный таліћ. Нефть нафт. Ни...ни ја...ја. Нива ху. Нигдъ нанді. Huskin hiwa ---. Нивто інсан, фіш. Нитка дідум. Ничего фера. Нищій ракв. Новость хаwap. Новый цеје. Нога леқ. Ноготь керкw. Ножницы рарас. Ножны вај. Ножъ қант. How Hyh. Нора улул. Носъ к жек ж. Ночлегъ барановъ укун. Ночь 'ўш, въ прошлую — 'ўш. Ночью 'уш. Нужнивъ) Нужно

0.

Обдумать фіцір.

Нътъ дама, ма, а.

Нужный

Облако вірі. Обмовнуть ащас. Обморовъ, падать въ — ал-**Бадарқас.** Обнимать тамана. Обучать хурас. Обходить аруцас, алурцас. Объщаніе ідрар. Овдовълый апкіп. Овесъ јелчаћ Овчарня мій. Огниво дажурар. Огонь да. Одинъ са-д. Одиновій са-д. Одвяло wірқан. Ожидать Бузас. Окись, мъдная — мурс. Orno farap. OKOMO GALA. Околввать вес. Оконечность кекw. Окрестность бугу. Округъ марал. Окружать мурасара. Олень мурћ. Олово валај. Омовеніе кургун. Онъ те, ме, ле, ге. Опуствть кеттербас. Опухоль тарас. Опять кана, кара.

Орелъ ла", марц.

Оружіе јарац (см. также валхан). Орвать хем, мелкій — јерјар. Освъдомлять хамар. Осель дагі, молодой — лахбічу. Осень Осенью Осленокъ кwанч. Оспа лідар. Оспина ітан. Оставаться ілгмас. Оставлять атас. Островъ пазіра. Острый раре, кекw. Осъдлать алібас. Отблескъ рекw. Отвѣтъ цаwaw. Отвудуть Отвязать аттатас.

Отдавать фача. Отдыхать бізар, шамлабас.

Отецъ дар.

Откровенный дібе.

Отврывать дакас.

Отнести хас.

Отпереть дакас.

Отправлять ратас, —ся въ путь учас, рек.

Отпускать аттатас.

Отръзывать аларцас, алаттакас, алаттібас, атас, кетатас. Охота (арч Охотникъ (арч Охранять уфас. Очагъ цафул. Очень пара.

Π.

Павлинъ тамус. Падать фаттарбас, алдадаркас, аларћас, заставить — цет-Tibac. Падишахъ цатчан. Палатка чатір. Палецъ ту, камул, большой ту, средній — ту, безымянный — ту. Палка 'іса, кур, каш. Паласъ хајма, дарамдал. Палочка тул, шіш, каш, для хинкала удум. Панталоны шамлар. Папаха бармақ. Папироса папірус. Пастбище ајар. Пастухъ ра, рані, урч, рамајkян. Патронташъ са . Паvrъ цімцах. Паутина Пеналъ қаліндар. Пепель рук. Передъ ур.

Переплетъ цілд.

Переставать вкіркмас. Перо мурц, далам. Перчатва ћаћал. Песокъ кум. Пестрый тарз. Печь кwaч, бар, тенер. Пила дурахіл. Писать лівес. Письмо віж. Пистолетъ туцанчі. Пить ухас. Пища хураг. Пищепроводъ сурс. Плавать camah. Плакать 'amac. Платокъ јаблус, лачак, dahy, Rew. Платье, верхнее женское буз-Плевать фаттійас. Плевовъ туту. Племянникъ Плечо 'анінкіл. Пловъ цулам. Плохой аја. Плугъ дуруц. Пленникъ лук, дустав. Пленница мірахај. Побъждать артуч. Поваръ ашбабчі.

Поверхность (земли) ціл.

Повъсить кекас.

Подбирать gahagiwac. Подкова ле'ін. Подметать пікас. Поднимать Баhagiwac, алдамас, алічас, дузас, ал**бучас**, фат**бучас**. Подобный суман. Подозрѣвать (Подозрвніе Подошва вкен. Подпруга тенг. Подружиться ілдеш. Подушка ардекен. Подхвостникъ руж. Подштанники waxшег. Подъ еј, вкеп. Позволеніе рухсат. Позволенный ралал. Позволять рухсат. Поймать фацас. Показывать агжас. Повойникъ вес. Покупать маса. Полдень сур. Поле weph. Полненькій ацу. Полночь сур. Полный ацу. Половина сур. Половой органъ женщ. біш, мужч. бүй. Полотно цалатна. Полушубовъ вкул.

Полъ ціл. Польза хајр, въ пользу балалді. Помогать қумақ. Помои жукул. Помощь кумак. Понедъльникъ ітні. Попадать aphac. Пора wада. Послъ хаw. Послъзавтра ја в, са-д. Поставить адас, Буѓас. Посылать натас. Потеряться даіб. Потникъ дакалту. Потомъ кані. Потъ амк. Походка јуруш, ўр'а. Похожій суман. Почему фі, фас. Поясница ја". Поясь чіл, қамар. Правый рарцал. Предупреждать хамар. Прежній, въ пр. времена ур. Прелюбодъяние зіна. Привозить хас. Привязать ккітас, кітас. Приказъ Приказывать Принести хас. Приходить арес. Прійти рудас, арес. Прівхать арес.

Пріятель дуст. Пробва мант, гwад. Продавать маса. Прозрачный херхе. Промахъ ара. Промокнуть 'ащас. Пропадать гулас, ваіб. Пророкъ цајђанбар. Проръзаться аткучас. Просить тін, ес. Просыпаться кетас. Проходить біham. Проходъ, задній цуц. Прысвъ луз. Пряжка амбарча, зав. Птипа нахшір (см. также кер). Птичка жаду. Пуговица банд. Пузырь барбур. Пупъ уз. Пускать алатас, ачаррас, атас, қетас, фататас, ачатас, —ся фаттарбас. Пустой аре. Путь рек, млечный — заw. Пушка туц. Пчела wap. Ишеница ек. Пыль кум. Пъсня баллај. Пътухъ кекк. Пъть баллај. Пять, 50 іфа-д.

P.

Работа ліхун. Работать лібас. Работникъ нецбар. Рабъ лук. Рабыня мірахаі. Ради балалді. Радостный шад. Радуга рак. Разбивать ја атас. Разбуждать кетас. Развязать аттатас. Разговаривать іхтілат, RYPgwac. Разговоръ іхтілат. Разноцветный тара. Разрушать чір, кеттійас, амчwac, —ся кеттерhac, арчwac. Разсветать зам. Разсказывать кадас. Разумъ фанум. Разъ гелан. Рай ценнат. Рана јарђун. Распухать тарас. Расходиться далвас. Ребро тул. Ржавчина мекw. Рисуновъ надіш, нахшар. Рисъ бурунз. Рогъ карч.

Родиться хурас. Родникъ дулла. Родственникъ Родственница) Рожь сул. Poca py4. Рости атракас. Ростъ, высоваго роста јарха, низкаго — жіве. Ртуть цужа. Рубаха барһам. Рубашка) Рубль манат. Ружье туфанг. Pyra xia. Рукомойникъ гунгумі. Руссвій орус. Русло бар, ач, рух. Рутулецъ 🌢 Рутулъ Ручка куч. Рыба чев. Рыча керан. Ръдкій кіле. Резать аларцас, атас, руккас. Ръзецъ сілеw. Ръка нецw. Ръсница фіпфіп. Рябой чуцур.

C.

Сабля тур, шўшка. Садиться ідwас, алідwас. Садъ бав.

Саманъ несу

Самецъ ілле.

Самка хамбе.

Самъ уч.

Сани чана.

Сапогъ чакма, гумар.

Сапожникъ уста.

Capan moh.

Сбрасывать кајћас.

Сбруя цур.

Свадьба цевін.

Сверху wарт.

Свильтель шанадат.

Свинецъ куррушум.

Свинья будац.

Свистовъ шутухі.

Свой уч.

Свъжій чере.

Свытлый акм.

Свътопреставление діјамат.

Свътъ режи, аки, нур, дунја.

Свъча чірав.

Сегодня јаа.

Сейчасъ са ат.

Секретъ цін.

Селеніе hap.

Семейство хізан.

Семь јері-д, 70 јарцур.

Сердитость

Сердиться У

Сердце іркw.

Серебро арс.

Серебряный арс.

Середина ан, ја".

Серьги wiчіл.

Сестра чі.

Сидъть iqwac.

Сила

Синій чулле.

Сирота јетім.

Сито зерфел.

Сказать цас.

Скала балам.

Складывать діцас.

Сковорода јавлам.

Сколько фі.

Скорлупа карк.

Скоро

Скорый у дехе, та ада.

Сворве)

Скотъ каремалар, двухлетній

- vřaj.

Скринка чіван.

Скука бізар.

Скупой цуппе.

Скучать (

Скучно і бізар.

Слабый адул, 'аців.

Сладкій ітте.

Слеза неву.

Сливки іфал.

Сложить діпас.

Слонъ філ.

Слуга нецбар.

Служитель нецбар.

Слышать унібас.

Следить за кемъ урас.

Слъдъ жул.

Слъвать алејшас.

Слюна бірб, туту.

Смола ціц.

Сморкаться конт.

Смотрвть кадурфас.

Смычовъ діккра.

Смѣяться елкас.

Снизу еј.

Снова кара.

Снопъ ћел.

Сивгъ iwh.

Собака хуј, дазі.

Сова буну.

Совать ікас, кікас, ачаррас.

Совъщание діwaн.

Создать јаратміш.

Сознаніе, потерять — албадарцас.

Солнце рађ.

Соль (

Солонка (фал.

Соколъ жінеги, ппазі.

Сообщать кадас.

Сопля конт.

Сопружница (другая жена мужа) амш.

Сорока каракіл.

Сорокъ јакиур.

Cocath ykac.

Сосовъ бізі.

Сосъдъ вунші.

Сохранять аманат, урас.

Спасибо барқалла.

Спать ахас.

Спина утун.

Спичка ісцічка.

Спокойный фарадаті, дінц.

Спорить Кас, ноцат.

Споръ да wi, höџат.

Спотываться haчарфас.

Спрашивать хамар, ріхмас.

Спрятать цін.

Спускаться аламас, алејшас.

Сражаться ажчжас.

Среда арба".

Средній ја".

Срокъ фал, ган.

Ставить Бугас, hаттіwас, ібас, Бувас.

Ставанъ істіван.

Старшина јузбаш.

Старый 'асе, цуре, јерјар.

Стволъ дам, еј.

Стлать hakac, — постель віћас.

Сто wарш.

Стогъ хлеба дегі.

Столбъ дун.

Столъ устул.

Сторона багw, правая — фар-

Страхъ гуч.

Streithammer — боевой молоть баклук.

Стремя увангі.

Стрылять адас, јарџас.

Стулъ кwapci, устул.

Стучать дуй.

Ствна цал.

Суббота султ.

Сука цач.

Сумасшедшій багур.

Сумка, переметная хwарцін.

Суннитъ сунні.

Сунуть і кас.

Супъ рав.

Сурхи Сірфа.

Суставъ іцул.

Сухожиліе таw.

Сушить, —ся рукмас.

Существовать а, бас.

Схватить фацас, алчішас.

Сцвииться алчішас.

Счастливый таліф.

Счастіе і бал, таліф.

Сынъ гада, вірв.

Сыръ ніс.

Сытый ацу.

Северъ шімал, қафар.

Съдло кур, цур.

Chma has.

Свио уку.

Сврый рук.

Сѣть чал.

Сюда міч.

T.

Табакъ тамбаку, тутум.

Табассаранецъ 🐧 💂

Табассарань табассаран.

Табунъ

Табунщивъ (1218)

Тавро ірц, тамқа.

Тайно цін.

Тавой лішті.

Такъ һалішті, һамішті, лішті, мішті.

Тамъ ліса('), — наверху міса('), ліч, наліса('), — внизу гісаді(').

Танецъ лікун.

Тапанча туцанчі.

Тахта тахт.

Твой we.

Теленовъ урч.

Телка луч.

Темнота иуч.

Теперь рал, рал(а).

Терять, -ся гулас.

Тесть бір.

Тетрадь цуз.

Тетя абаж.

Теща Кір.

Тихій, тихаго характера ўр'а.

Товарищъ ілдеш.

Тогда wада.

Толкать ачарнас. Толовно мусу. Толстый сеје. Тонкій кіле, іке. Топоръ јаку. Торговать Торговля Тория тенер. Тотъ ме, те, лаћа, ле, гаћа. Трава ўку. Тревога Тревожить (hapaj. 3 ћібу-д, по три ћібу-д, hiwuvp. Трогать кетас, керрас. Труба қурма ан. Трудный четін. Трутъ мант. Туда тіса('), тіч, ліч, гісаді', гіч. Туманъ діф. Тупой куре. Туръ цер, дун. Ты wyн. 1000 авзур. Тъло жендак. Тънь ек. Тютюнъ тутум. Тюфякъ ахун. Тяжелыё ўр'а. Тянуть діwac, -- внизъ аладiwac.

y.

Убавлять, -ся кам. Убивать руккас, кес, јарћас. Убъжать himac. Уголъ мурт. Уголь каремум. Ударъ ногою мурк. Ударять јарнас, аларнас. Удержать кузас. Узда шіл'ан. Узнавать хаwap. Узоръ надіш, нахшар. Уйти wac. Указательный палецъ ту. Украшеніе гул, грудное hејчалі, — на лбу інціјар. Уксусъ сірка. Улей фурдех. Улитка карк. Улица қуча. Уменьшать, -ся кам. Умершій (Умирать (Умный 'адул. Умъ фанум, 'адул. Умъть рарбас. Уничтожать арчжас. Уносить атхас. Уронять фаттарћас. Условіе

Усталый гуж.
Усъ суцел.
Утка урдег.
Утомляться шамлайас, гуж.
Утромъ багай.
Ухо імур.
Уходить амчмас, мас.
Ученость ілмі.
Ученый ілмі, хурас.
Учить хурас.

Φ.

Фовусъ ћунар. Фонтанъ ћажз. Фрукты јаміш.

X.

Характеръ, тяжелый — четін. Хвостъ руж. Хина фена. Хинкалъ хінк. Хлопья (спъга) тінк. Хлыстъ тул. Хлвбъ гуні. Хлввъ сал, мій. Ходить wac, — кругомъ алурцас, аруцас. Хозяйка ејесі. Хозяинъ ада, ејесі. Холмъ мухур, таца, кіл. Холодный руђу. Холодъ мек, руку. Хорошій іже. Хотъть вканбас.

Худой іке, забун. Хурджинъ хwарцін.

Ц.

Царь цатчай.

Цахурецъ райрур

Цахуръ райрур

Цвътокъ тук.

Цвътокъ тук.

Цвътъ ранг.

Церковь кіліса.

Цыпленокъ чаркw.

Цырюльникъ даллак.

Цълювать уппеј.

Цълый кілді.

Цъль (для стръльбы) ішан.

q.

Чай чај.
Часть цај, верхняя — wарт, нижняя — ввен, еј, передняя — ур, задняя — хаw.
Часъ са ат.
Чей фіш.
Человъвъ інсан, еремі.
Червонецъ візіл.
Червонецъ візіл.
Чернила маракам.
Черное море вара денгіз.
Черный каре.
Чертополохъ маркw.
Чесать, —ся угwас.
Чесновъ сарг.

Четвергъ хаміс.
Четви субран.
4 јасу-д.
Четырехугольный јасу-д.
Число таріх.
Числить цікас.
Чистый цере, марте.
Читать хурас.
Членъ (мужск.) бут, (женск.)
біш.
Чонгуръ чігур.
Что фі, — за фіш.
Чугунъ чугун, бубур.
Чудовище аждаћа.
Чуловъ баї.

Ш.

Чуть свыть јідіністума.

Шампуръ шіш.
Шампуръ шіш.
Шампыкъ қабаб.
Швырять қеттійас.
Шерсть йеј.
6 јерйі-д, 60 јейцур.
Шея гардан.
Шило реж.
Шило реж.
Шило реж.
Широкій 'ар'а.
Шінтъ казар.
Шмель мурц.
Штрафъ цурум.
Штыкъ жіда.
Шуба ккул.
Шумовка қажқіл, чу́к.

Шумъ ун, **qijaмат**. Шуринскій округъ Губдан.

Щ.

Щева вуми. Щеновъ варфул. Щиволва вут. Щипать шутівас. Щинцы веф.

Ъ.

Всть утас.

Э.

Эластичный діцас. Эрзерумъ Арзурум. Этотъ ме, ге.

Ю.

Югъ багw, qібла.

Я.

Я зун.
Яблоко рач.
Ягненокъ вкел.
Ядро хар, баранье — гудгудај.
Языкъ чал, мез.
Яйцо варавіл.
Ярмо урквав.
Ястребъ тујвум, тарлан, кізіл.
Яхонтъ јавут.
Ячмень мух.
Ящерица квабілај.

CPABHEHIE

- нъсколькихъ агульскихъ словъ со словами другихъ языновъ кюринской группы (Т—табассаранскій, К—кюринскій, Р—рутульскій, Ц—цахурскій, Д—дженскій, Б—будухскій, Х—хиналугскій, У—удинскій, А—арчинскій).
- абаw тетя: Т. емеј, халај, К. еме, хала, Р. гај, Ц. мамасі (сестра отца), халасі (сестра матери), У. ама, дада, хала, А. ејмін (умун) дошдур (сестра матери, отца).
- аwанцул лобъ: Т. унт 1), К. цал, Р. бал, Ц. ліга, У. водув, А. нодо.
- ажанцеј лягушка: Т. вакачачај, К. кіб, Р. кыб, Ц. сулбака (тат.), У. бедала, А. орбаті.
- агwас видёть: Т. а-ков, К. акун, Р. hary-jы (вижу), Ц. қацес, У. аксун, А. аккус.
- авзур 1000: Т. азур, Базур, К. авзур, Р. hавзур, Ц. азыр, Д. hasыр, Б. hasap, X. азыр, У. hasap, A. isapa-w-y.
- арс серебро: Т. арс, К. гіміш, Р. гымыш (тат.); Ц. нуқра, Д. гуміш (тат.), Б. гіміш, Х. нусумра, У. гуміш, А. арсі.
- ал лівто: Т. бар, К. вад, Р. вылды, Ц. выл, Д. фаткwap, Х. мехыр, У. (qapi) жовул э), А. кіттід.
- ар заяцъ: Т. вор, А. вур, Б. вур, У. ву, А. ојомті (букв. ушатый).
- баw мать: Т. дудај, К. деде, Р. нін, Ц. јед, Д. дај, Б. діда, Х. деда, У. нана, А. ејттур.
- багніш медвідь: Т. ійе', К. сеw, Р. сі, Д. суwар, Б. сор, Х. чар, У. шуе, А. хамс.

¹⁾ Ср. арч. онт голова.

з) жокул весна, дарі сухой.

- бізі сосовъ: Т. нанај, К. мам, Р. тіт, Ц. муху, Д. мам, Б. мам, Х. махар, У. ціців, А. мамут.
- біңі маленьвій: Т. бің—, К. вумачі, Р. кады, Ц. вынна, Д. ајер, Б. міві, Х. місі, У. віңі, хуру, міців, А. тітту-w.
- біш половыя части женщины: Р. цыц, Ц. цуц, У. гут, А. qyt.
- будац свинья: Т. мещецін ¹), сіл (вадај поросеновъ), К. wak, межеца, Ц. wog, Д. wag, Х. гыма, У. бод, А. бол.
- бут мужской члень: Р. вов, Ц. далам, У. вол, А. вача, qapta.
- was мъсяцъ, луна: Т. ваз, К. wapz, Р. was, Ц. was, Д. waz, Б. воз, Х. wad, У. хаш, А. бац.
- wap пчела: Т. арф, К. чіж, Р. вубар, Ц. тот, Д. тут, Х. ары, У. уче тат (букв. меда муха), А. тант.
- wapm 100: Т. варж, К. wim(да), Р. wem, Ц. wam, Д. фуkag, Б. фукад, Х. ца^н (нос. звукъ), У. бач, А. баmаw-y.
- we твой: Т. јав, К. wi(н), Р. wyды, Ц. јевна, јівын, Д. wa, Б. wā, wo, we, X. co, wā, У. wi, A. wiţ.
- weg бывъ: Т. јац, К. јац, Р. чамра, Ц. јац, Д. рані, Б. рані, Х. лій, У. ус, А. анс.
- wyн ты: Т. іву, 'К. wyн, Р. ву, Ц. ву, Д. wyн, Б. wyн, X. wy, У. ун, А. ун.
- гада сынъ: Т. бај, К. хwa, Р. дух, Ц. діх, Д. діх, Б. діх, Х. һајел, ші, У. şap, А. ло.
- гардан шея: Т. Бардан, К. гардан, Р. гардан, Ц. цардан, Д. галу, Б. галу, Х. гарда^н, У. qoq, А. очлеві.
- гуні хавбъ: Т. ўл, К. фу, Р. бым, Ц. гінеј, Д. фу, Б. фу, Х. пша, У. шум, А. хwаллі.
- разе веленый: Т. чір-, К. рацу, Р. шілды, Ц. чуман(а), Д. чукну, Б. совытла, Х. ал, У. даі, А. ологу-w.

¹⁾ Можеть-быть: свинья-джинь, свинья-шейтань(?), ср. однако, кюринское межеца.

- Буман вамень: Т. варз, надмогильный: ван, К. вуман, Р. ду хул, У. же, А. челе.
- дар отецъ: Т. гугај, К. баба, Р. дід, Ц. дац, Д. бај, Б. ада, Х. буј, У. баба, А. абту.
- дар дерево: Т. какул, hap, чере, К. тар, Р. хук, Ц. jyw, Д. кана, Б. дар, Х. віша, У. ход, А. кwari.
- дагі осель: Т. даці, К. лам, Р. јумал, Ц. амала, Б. лім, Х. һілам, У. 'елем, А. догі.
- діф туманъ: Т. діфф, К. ціф, Р. гыбыл, Ц. чамра, Х. унем, У. чанчана, А. кwanki.
- дуруц плугъ: Т. цуруц, К. кутен, Б. qiлінц. Д. қwaқен, У. ценец, А. ганас.
- ев ишеница: Т. дахін, К. вул, Р. haqi бувда, Ц. сув, Д. вул, Б. вул, Х. лі, У. арум(?), А. вокол.
- елкас смънться: Т. алкоз, К. курун, Р. јанхо'он, У. ах шум цесун, А. хурас, дахрас (Ухр) 1).
- еремі человъвъ: Т. армі, К. інсан, тім, Р. едеме, Ц. адам, Д. адамі, Б. едмі, Х. һадмы, У. адамар, А. бушор.
- ес давать ²): Т. у

 ўув, ту-у

 ўув, К. у

 ўун, Р. wyн (Наст. wyлфара), Ц. hiлес, У. тастун (та-десун), А. фус, дуфос (у

 ф).
- жагwар бёлый: Т. лез-, К. лацу, Р. цагwарды, Ц. цагwарча, Д. лезу, Б. лузу, Х. Крый, У. майі, А. чубатту-w.
- жадw воробей: Т. цад, К. нуц, Р. ішкіл, Ц. шіт, Х. дімір, У. цад (птичка), А. нод.
- жідо- вороткій: Т. ціг-, К. кwepi, Р. чікды, Ц. цітана, Д. гаца, Х. гіжа, У. годаг, А. кутатту-w.

¹) Я здёсь буду давать только двё формы арчинских глаголовъ, а миенно: формы 1-го и 2-го власса.

²) Ср. Д. Х. і<u>панді</u> съ табасс. діпус далать.

- цікер груша: Т. цехер, К. чухwер, Р. хыр, Ц. ціка, Д. цурур, У. ар, А. херт.
- важ небо: Т. зав, К. цаж, Р. хал, Ц. хау, У. гог, А. нацдут дуніл (синее небо).
- siws комаръ: Т. ціміц, цемц муравей, В. цегw, У. моцав (комаръ), А. кара.
- зун я: Т. ізу, К. вун, Р. вы, Ц. вы, Д. він, Б. вын, Х. ја, У. ву, А. вон.
- зе мой: Т. jas, К. si(н), Р. isды, Ц. jisдa, jisын, Д. se, Б. ja, so, sa, X. mä, e, У. беві, А. wic, дic 1).
- рабаш бабушка: Т. чікі деде ³), Р. гај, Ц. нена, Д. будај, Б. нана, Х. аџа, У. цалнана, А. доздіа.
- радар дёдъ: Т. бав, авај, К. чікі баба, Р. суйды, Ц. бабасі, Д. бубај, Б. балада, ада ада, Х. аба, У. цалбаба, А довбуа.
- рајман лошадь: Т. hајван, К. балқан, Р. hејман, Ц. балқан, Д. барқан, Б. хілла, Х. пшы, У. еқ, А. нош.
- рані ворова: Т. хіні, К. вал, Р. вер, Ц. вер, Д. дар, Б. вар, Х. лац, У. чур (хуні самва), А. хон.
- hap селеніе: Т. кул, К. хур, Ц. хеw, Б. кум, Х. сwa, У. ais, A. хор.
- рар мука: Т. хој, К. вур, Р. хур, Ц. ху, Б. рабац, Х. кун, У. харі, А. кун.
- рач волвъ: Т. цанўвар, К. цанамур, Р. убул, Д. цанамар, Б. еб, цанамар, Х. гра, У. ул, А. јам.
- haч яблово: Т. веч, К. іч, Р. ач, Ц. еч, Д. јеч, У. еш, А. анш.
- hўл море: Т. hўл, К. hул, Х. дарја(h), У. даріа, А. пат.
- hac быть: Т. hys, К. hyн, Р. јешін, У. бақсун, А. бекес, декес ³) (√к).

¹⁾ Первыхъ двухъ классовъ.

³⁾ diki=6011mon.

³) Первыхъ двухъ влассовъ.

- ћеј шерсть: Т. бај, К. јіс, Р. дын, Ц. ба, Х. қха, У. ха, А. оп.
- hep вода: Т. шар, К. јад, Р. heд, Ц. hjaн, Д. haд, Б. ход, Х. hy, У. хе, А. цан.
- Бібуд три: Т. шіббу-р, К. туд, Р. Бібуд, Ц. Беб, Д. шібуд, В. шібуд, Х. пшwa, У. хіб, А. ціба-w-у.
- hiwùyp 30: Т. сімїчу-р, К. ванні цуд (20+10), Р. hiбџар, Ц. heбџал, Д. qанајіцід (=20+10), Б. канајіцуд (20+10), Х. qанназ (20+10), У. саqовіц (20+10), А. hiбіј-w-у.
- бін мы: Т. ібу, К. чун, Р. жі, Ц. ші, Д. жін, Б. јін, Х. јір, У. јан, А. нен.
- ће нашъ: Т. іћ, К. чі(н), Р. ішды, Ц. јішда, јішын, Д. жа, wā, Б. узганда (?), Х. сіра, У. бей(і), А. улу, доло 1).
- бір жена: Т. шів, К. паб, Р. быдылды, qарі, Ц. бунеше, Д. хыныб, Б. hец, У. чубух, А. понол.
- hip весна: Т. hapaқав, К. şwaтhwap, Р. haд, Ц. jyhan, Д. qapejas, Х. чоз, У. жозул, А. qaнніq.
- іwh снъгъ: Т. jiф, К. жіw, Р. jis, Ц. jis, Д. jis, Б. jis, Х. гза, гыза, У. 'іж, 'ыж, А. мархала.
- іwpa жеребеновъ: Т. дајча, К. тај, Р. дај, Ц. ујра, Х. дача, ріжад, У. вурав, А. урі.
- іwyp ухо: Т. ев, К. јаб, Р. убур, Ц. выры, Д. ібр, Б. ібір, Х. тап, У. імух, А. ој.
- ілкі табунъ: Т. ірхі (стадо), К. рамаг, Р. јелхі, А. іркі.
- ірки кость: Т. јірк, К. қараб, Р. срыб, У. усен, А. леккі.
- іркw сердце: Т. jýk, К. ріқ, Р. jiк, Д. jiк, Б. jiq, Х. унк, У. ук, А. ikw.
- іс годъ: Т. jic, К. jic, Ц. ceн, Д. caн, Б. caн, Х. ўс, У. усен, А. caн.
- іф мъдь: Т. јіфф, К. цур, Р. цыр, Ц. јућа, Д. бурівц, Б. міс, Х. міс, У. міс, А. қарбат.

¹⁾ Первыхъ двухъ классовъ.

- іфад 5: Т. հу-р(в), К. wag, Р. հуд, Ц. боб, Д. фуд, Б. фуд, Х. цху, У. ko, А. ńwej-w-y.
- іцуд 10: Т. jiцу-p(β), К. цуд, Р. jiцуд, Ц. jiцід, Д. jiцід, Б. jiцуд, Х. jas, jass, У. віц, А. віца-w-y.
- і' вровь: Т. јеффі, К. іві, Р. абр. Ц. еб, Д. іреч, Х. чівыл, У. пі, А. бі.
- јави́ур 40: Т. јаве́ур, К. јахи́ур, Р. јуви́ур, Ц. јови́ал, Д. qwaqaд (2×20) , Б. вокад (2×20) , Х. кунаqа (2×20) , У. п'aqo (2×20) , А. буqij-w-y.
- јавв мясо: Т. јав, К. јав, Р. јав, Ц. чуру, Д. јав, Б. јев, Х. лыва, У. еq, А. ап.
- јасуд 4: Т. јасу-р(β), К. суд, Р. јусуд, Ц. јокуб, Д. јусуд, Б. јусуд, Х. о"х (нос. звукъ), У. біп, А. ебса-w-у.
- jарцар 90: Т. вурчуку-р(β), К. судванні цуд ($4 \times 20 + 10$), Р. јучал, Ц. wyчур, Д. јіканајіцід ($4 \times 20 + 10$), Б. јувкананіцуд ($4 \times 20 + 10$), Х. унвосаназ ($4 \times 20 + 10$), У. біпсовіц ($4 \times 2 + 10$), А. чwij-w-у.
- јарцур 70: Т. вурђуцур, К. путванні цуд $(3 \times 20 + 10)$, Р. јевцал, Ц. јівцыр, Д. шібканајіцід $(3 \times 20 + 10)$, Б. шібканајіцуд $(3 \times 20 + 10)$, К. қчыранав $(3 \times 20 + 10)^{-1}$, У. хібровіц, А. ціміј-w-у.
- јарчод 9: Т. вурчу-р(β), К. қуд, Р. wyчуд, Ц. jyчуб, Д. вічід, Б. вічід, Х. jos, У. вуј, А. yча-w-y.
- јећи̂ур 60: Т. јірћі̂и́ур, К. путвад (3×20) , Р. раби̂вр, Ц. јіћи̂ал, Д. шібkад (3×20) , Б. шібkад (3×20) , Х. вчы- qa^{*} (3×20) 1), У. хібоо (3×20) , А. діңіј-w-у.
- јербід 6: Т. јірбу- $p(\beta)$, К. ру $\frac{\pi}{9}$ уд, Р. рыбід, Ц. јібыб, Д. $\frac{\pi}{9}$ ух 5 д, Б. $\frac{\pi}{9}$ х 5 д, Х. зең, У. у 6 д, А. $\frac{\pi}{9}$ д-w-у.
- jepiд 7: Т. урҕу-р(β), К. ерід, Р. јеwуд, Ц. јевыб, Д. јівуд, В. јіјід (jiҕід), Х. jiѭ, У. вуҕ, А. ві́ңа-w-у.

^{1) 3 =} цшwa, 60 қчыqа^н, 20 qа^н, слѣдовательно, существуеть форма √қч=3, которая, однако, находится только въ составныхъ числительныхъ.

- жімун ледъ: К. мурк, Р. мық, Ц. мың, Д. муқ, Х. мік, У. чах, А. кол, мупан.
- ккел барашевъ: Т. чал, К. сар, У. сал, А. пал.
- қант можъ: Т. маркар, К. чуқул, Р. қант, Ц. тіңа, Д. қант, Б. қант, Х. was, У. ме, А. кос.
- карцул щеновъ: Т. курцел, К. курцул, X. кута, А. концол.
- нумеку носъ: Т. как, К. нер, Р. беб, Ц. коу, Д. ме'ал, Б. ме'ел, Х. вытыр, У. бормов, А. муч.
- қерқw ноготь: Т. шав (қарқ лапа), К. кек, Р. беб, Ц. дырнав, Д. мічек, Б. дрнав, Х. чемы, У. мух, А. понтор.
- вад 20: Т. ва-p(β), К. вад, Р. qад, Ц. qаб, Д. kад, Б. kад, X. ka^π, У. qa, A. q̃ej-w-y.
- візіл золото: Т. візіл, К. візіл, Р. qізіл, Ц. вынава, Д. qўэўл, Б. qўзўл, Х. Кызыл, У. qызыл, А. місарту.
- вірі облако: К. ціф, Р. асај, Ц. гымыл, Д. цуф (облаво и тумань), Б. цуф, Х. унфи (облаво и тумань), У. haco, А. діп.
- журрушум свинецъ: Т. куркушум, К. сурсушум, Р. куркушум, Ц. сурушін, Д. цурур, Б. сурдушум, Х. сурсwamen, У. сурдушун, А. теду.
- варе- червый: Т. кер-, К. чулам, Р. лыхды, Ц. варна, Д. лана, Б. лана, Х. міча, У. м'аін, А. белетту-w.
- қарч рогъ: Т. карч, К. карч, Р. қач, Ц. гыч, Д. чар, Б. қарч, Х. тап, У. муса, А. бат.
- мес умирать: Т. куз, К. qін, Р. jiqiн, Ц. Кывяс, Б. саваці (онъ умеръ), Х. вішама (онъ умеръ), У. біесун, А. в-w-ic, дівіс (√в).
- жіл голова: Т. кул, К. qіл, Р. кул, Ц. қукул, Д. qыл, Б. qўл, Х. мікір, У. бул, А. қарті, окт.
- нуми щека: Т. ўарцял, К. kwäkw, Р. дан, Ц. aqwa, А. ех.
- кур дерево: Т. какул, hap, чере, К. тар, Р. хук, Ц. јуw, Д. кана, Х. віша, У. ход, А. кwaті.

- леқ нога: Т. леқ, К. јатур, қwaч, Р. қіл, Ц. қел, Д. qiл, Б. qiл, Х. анқ, У. тур, А. ак.
- лівес писать: Т. ікуз, К. кібін, Р. қібін, Ц. ованас, У. цамцесун (У цам), А. ші ас (бувв. писаніе дълать).
- мајцур 80: Т. міржіцур, К. суднад (4×20) , Р. мыцыр, Ц. молцал, Д. јівад (4×20) , Б. јунвад (4×20) , Х. унвосав (4×20) , У. біпсо (4×20) , А. ціміј-w-у.
- малакw червякъ: Т. молак, К. кwakw, шар, Ц. міхк, У. мек, А. міліху.
- мез языкъ: Т. мелд, К. мед, Р. міз, Ц. міз, Д. мез, Б. мез, Х. мій, У. муз, А. май.
- меркк градъ: Т. мерк, К. хар, Р. Кар, У. тагар, А. qwapбул.
- муџур борода: Т. міцірі, К. чуру, Р. мічрі, Ц. муџру, Д. іцін, Б. мічер, Х. мічеш, У. каџух, А. мучор.
- мујад 8: Т. міржу-р (β), К. мужуд, Р. мыјед, Ц. молуб, Д. мірід, Б. мојід, Х. інв, У. мур, А. меңеј-w-у.
- мух ячмень: Т. мух, К. мох, Р. быт, Ц. быта, Д. мых, Б. мух, Х. мака, У. му, А. маха.
- мухур грудь: Т. мухур, К. хур, Р. мыхыр, Ц. қоқсі, Д. махар, Б. душ, Х. қоқсы, У. дош, А. хатум.
- му'ул губа: Т. кан', К. цуз, Р. пыз, Д. цев, Б. цав, Х. тал, У. цецер, А. вwe'т.
- мурб олень: Т. мірш, К. міру, У. марал, А. лілмуч.
- над вчера: Т. над, К. над, Р. на ва, Ц. саныйа, Б. на амедера, Х. мівелга, У. н'аіне, А. саныі.
- неву слеза: Т. неву, К. наум, У. нев, А. намк.
- невк молоко: Т. нев, Р. нев, Ц. нев, Д. јух, Б. јух, Х. ал, У. муча над (сладвое молоко), А. нап.
- неси саманъ: Т. ней, К. ней, Р. найм, Ц. нейм, Д. нјох ¹), Б. нох, Х. нук, У. нес, А. нахм.

¹⁾ Или саманникъ?

- нет вошь: Т. нец, К. нет, Р. ліб (Е), Ц. віб, Х. німц, У. нец, А. нац.
- ніс сыръ: Т. ніс, К. насу, Р. ніса, Ц. ніоа, Д. ніці, Б. нўсу, Х. енг, У. вусме, А. носо.
- цас свазать: Т. цув, К. лунун, Р. wyhyн, Ц. ehec, У. цесун (у ц), А. бос (у б).
- ца вурица: Т. це, К. wерч, Р. кат, Ц. ката, Д. куцал, Б. қус, Х. қуқwай, У. вовоц, А. цене фелеку 1).
- цур съдло: Т. цірці, К. пурар, Р. цапрабр (рl. t.), Ц. jähäp, X. jähäp, У. jåhåp, А. цілі.
- qäл соль: Т. qел, К. qäл. Р. qäл, Ц. qew, Х. qä, У. ел, А. орхі.
- qwaqw кольно: Т. qamq, К. мет, У. какап, А. цомц.
- раз солице: Т. рез, К. раз, Р. вырыз, Ц. вірыз, Д. вураз, Б. віраз, Х. онв, У. быз, А. барк.
- равк дверь: Т. рав, К. рақар, Р. рақ, Ц. ахқа, ахва, Д. рікі, Б. qацу, Х. доз, У. чомох, А. дал.
- реж дорога: Т. рак, К. рак, Ц. јакк, Б. рік, Х. кwap, У. јаq, А. деq.
- руд вишва: Т. рад, Р. руд, Ц. wyp, А. бабо.
- руж хвостъ: Т. ріф, К. тум, Р. цубур, Ц. бот, Х. важ, У. офіл, А. оч.
- рук пепель: Т. рок, Х. зак, У. іч, А. діф.
- руд жельзо: Т. руд, К. рук, Р. hiлar, Ц. jywa, Д. iланг, Б. jiлer, Х. ура, У. siдo, А. лацут.
- руш дочь: Т. ріш, К. руш, Р. рыш, Ц. јіш, Д. ріш, Б. ріж, Х. ріші, У. хінар, А. ло²).
- са-д 1: Т. са-р (3), К. сад, Р. са-д, Ц. са-б, Д. са-д, Б. са-д, Х. са, У. са, А. ос.
- сілеw зубъ: Т. селев, ул, К. сас, Р. сыс, множ. сылабр, Ц. сілі, Д. сіл, Б. сіл, Х. полоз, У. улух, А. сот.

¹⁾ пене самка, релеку назв. курин. породы.

Означаетъ «ребенокъ, дитя», вообще.

- сул лисица: Т. сол, К. сіц, Р. сій, Ц. сіша, Д. сацул, Б. сацул, Х. пшла, У. шул, А. сол.
- супел усъ: Т. сумпел, К. сійал, Р. сўпел, Ц. сібел, Д. сіпел, В. бев, Х. быв, У. бів, А. сірсан.
- су гора: Т. сев, К. дав, Р. сым, Ц. сума, У. бурух, А. кул. тук цвътовъ: Т. куку, К. цук, Р. бый, Ц. кой, Д. діді, У. цідів, А. те.
- тагар овно: Т. улд, В. давар, Р. 5ул, Ц. 5ул, Д. цанцара, Х. абонва 1), У. акошка 1), цанцара, А. ћаракут.
- ту палецъ: Т. тув, К. туб, Р. тілі, Ц. туб, Д. тіл, Б. тіл, Х. стал, У. каша, А. гон.
- тут муха: Т. цагулу, К. тет, Р. дыд, Ц. Кышеті, Д. туш, Б. мічег, Х. бемп, У. тат, А. міліку.
- удал дождь: Т. цара²), К. марф, Р. јудал, Ц. гјодуј, Д. чебіц, Б. маф, У. адала, А. хел.
- ул главъ: Т. ул, К. wiz, Р. ул, Ц. ул, Д. ул, Б. 'ўл, Х. ціл, У. цул, А. лур.
- урч теленовъ: К. дана, Р. цык, Ц. цыка, Х. кува, лыцев, У. мові, А. біш.
- утун спина: Т. јірф, qaz, К. далу, Р. јів, јућ, Ц. јікк, У. бачан, А. сов.
- ут медъ: Т. јії, К. wipt, Р. іт, Ц. ут, У. уч, А. імп.
- фі что? Т. фі, К. wyч, Р. mgiw, Ц. hyu, Д. ші, Б. ші, Х. ja, У. ека, А. han.
- фіш вто? Т. фуж, К. wyф, Р. hym, Ц. hamymä, Д. ті, Б. ті, Х. қла, У. ту, А. қwiрi.
- фун животъ: Т. фун, К. руфун, Р. убун, Ц. убун, дарцун, Д. фан, Б. тацан, Х. шый, У. буқун, А. хурху, лагі.
- халақ врыша: Т. вуј, К. каw, Р. qay, Ц. даха, У. јацук, А. hapk.

¹⁾ Это, конечно, русское окошко.

¹⁾ Ср. табас. марћ убур дождь идетъ.

- хіл рука: Т. хіл, К. қіл, Р. хыл, Ц. хыл, Д. хаб, Б. хаб, Х. қул, У. қул, А. қул.
- хал домъ: Т. хал, К. кwал, Р. хал, Ц. хау, Д. кул, Б. qул, X. цwa, У. коџ, А. нод.
- ца огонь: Т. ца, К. цај, Р. цај, У. арук, А. оц.
- цен вова: Т. цін, К. цен, Р. цін, Ц. це'е, Д. ціан, Б. ціа, Х. цол, У. вел, А. цеј.
- чам масло: Т. чем, К. дудвwep, Р. Барад, Д. чем, Б. Һарац, Х. міц, У. чаін, А. інх.
- чі сестра: Т. чі, К. wax, Р. ріші, Ц. јічі, Д. шідр, Б. шідір, Х. ріцы, У. хунчі, А. дошдур.
- чін мы: Т. ічу. (Ср. бін).
- чу братъ: Т. чі, К. сітха, Р. шу, Ц. чыц (?), Д. шід, Б. шід, Х. цы, У. вічі, А. ушдур.
- чун вы: Т. ічу, К. кун, Р. жу, Ц. шу, Д. wiн, Б. він, Х. зур, У. wan, А. жwen.
- чар волосъ: Т. чар, К. чар, Р. чар, Ц. чер, Д. чер, Б. чер, Х. чар, У. цод, А. чарі.
- чід блоха: Т. чур, К. чут, П. чін, Х. чут, У. ін, А. чін.
- 'а-д два: Т. qö-р (β), К. qweд, Р. кwe-д, Ц. кö-б, Д. qwa-д, Б. ка-д, Х. ку, У. п'а, А. qwe-w-y.

	Я	ТЫ	жы	ВЫ
Андійск.	дін	мін	ińia	бісіл
Аварск.	дун	мун	មរ៉ោ្	ніж
Лакск.	на	іпа	жу	зу
Арчинск.	зон	ун	пен	жw ев
Кюринск.	зун	wун	чун	кун
Удинск.	зу	ун	јан	WåH
Табасар.	isy	іву	iћу	ічy
Агульск.	зун	wyн	Бін	чун
Рутульск.	8FI	ВУ	жi	жу
Цахурск.	3FI	БУ	шi	шу
Хинал.	jā	wy	jip	зур

Что васается числительныхъ

- 1: Ав. до, Анд. се- 1), Арч. ос, Кюр. са-, Таб. са-, Уд. са, Агул. са-, Лав. ца-.
- 2: Ав. қі-, Анд. че-, Арч. qwe-, Кюр. qwe-, Таб. qō-, Уд. п'а, <mark>Аг. Qд</mark>, 'ад, Лав. қі.
- 3: Ав. паб-, Анд. поб-, Арч. пеб-, Кюр. пу-, Таб. шіб-, Уд. хіб, Аг. піб-, Лак. шан-.
- 4: Ав. унд-, Анд. -одо, Арч. ебд-, Кюр. ду-, Таб. јад-, Уд. біп, <mark>Аг. јад-,</mark> Лак. муд-.
- 5: Ав. шу-, Анд. іншту-, Арч. ήwo-, Кюр. wa-, Таб. ћ-, Уд. ko, <mark>Аг. іфа-</mark>, Лак. х̀јо.
- 6: Ав. анй-, Анд. они, Арч діц-, Кюр. ругу-, Таб. јірй-, Уд. ук, <mark>Аг. јерй-</mark>, Лак. рахј.
- 7: Ав. анп., Анд. hony., Арч. ві́п., Кюр. ері., Таб. урқ., Уд. вуқ, <mark>Аг. јер., Лав. арул.</mark>.
- 8: Ав. міл-, Анд. біјпі, Арч. ме́де-, Кюр. му́жу́-, Таб. мірж-, Уд. му_ў, <mark>Аг. муј-, Лав. міра</mark>ј.
- 9: Ав. іч-, Анд. hoчо-, Арч. уч-, Кюр. қу-, Таб. вуруч-, Уд. вуј, Аг. јарчо-, Лак. урч-.
- 10: Ав. анц-, Анд. hoцо-, Арч. wiц-, Кюр. бу-, Таб. jiц-, Уд. віц, Аг. іц-, Лак. ац-.

Что васается склоненія, я обращу вниманіе читателя на образованіе родительнаго, характеристика котораго н. Это "н" прислоняется то непосредственно, то помощью связывающаго элемента (л, н, р, т), въ чемъ арчинскій языкъ поступаеть какъ агульскій, табасаранскій, кюринскій ²).

Изъ суффиксовъ множ. числа ур и ор встръчаются въ кюринскихъ языкахъ подъ видомъ ур, ар, ер, мр (Кюр.,

¹⁾ Приведу одни только корни числительныхъ.

²⁾ с дательнаго встръчается также внъ кюринской группы, такъ что на него нельзя ссылаться.

Таб., Агул., Рут., Цах., Уд.), ум въ уд. (мух вм. *ум-ух двойн. суфф.), тіл въ лавск. (тал) и ир.

Сравнение Verb. Subst. въ разныхъ язывахъ пова ни въ какому результату не ведетъ; если только допустить существование окаменълыхъ влассныхъ элементовъ, мы скоро убъдимся, что нашему глаголу "бытъ" почти во всъхъ язывахъ чеч.-дагест. семьи язывовъ соотвътствуютъ простые гласные а, е, і, у.

При сравненіи глаголовъ разныхъ кюринскихъ языковъ меня поразило полное отсутствіе въ арчинскомъ м'єстныхъ префиксовъ, которыми такъ богаты табасаранскій, агульскій, вюринскій и воторые встрічаются также въ другихъ языкахъ этой группы 1).

Для сравненія лексическаго матеріала см. мою работу объ агульскомъ языкѣ на стр. 157—167, гдѣ сравниваются 159 агульскихъ словъ со словами остальныхъ языковъ кюринской группы и съ арчинскимъ.

¹⁾ См. объ этомъ Предисловіе мосії Табас. грамм., стр. VI.